

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Проучване и оценка на информираността и работата на общинските власти по прилагането на законодателството в сферата на обществените библиотеки и народните читалища

Изпълнител:

Изследователска агенция ЕСТАТ ООД
Гр.София, п.к. 1421, ул. Св. Седмочисленици 9
www.estatbg.com

*Проект „Подобряване на работата на общинските администрации по мониторинга и контрола върху прилагането на Закона за обществените библиотеки и Закона за народните читалища в сътрудничество със заинтересованите страни”, изпълняван от Национален Фонд „Култура”, Договор № 10-13-9С/08.11.2010 г.,
Бюджетна линия BG051PO002/10/1.3-03*

Съдържание

I. Основни наблюдения.....	3
II. Методически бележки	5
III. Запознатост с действащото законодателство за дейността на народните читалища и обществените библиотеки. Основни затруднения при прилагането на нормативите	6
IV. Запознатост с правата, задълженията и отговорностите на общинската администрация по отношение дейността на народните читалища и обществените библиотеки.....	12
V. Механизми за мониторинг и контрол върху дейността на народните читалища и обществените библиотеки	15
VI. Политика за устойчиво развитие в сферата на културата	20
VII. Визия за съвременното народно читалище и съвременната обществена библиотека	23
ПРИЛОЖЕНИЕ 1 - Процентни разпределения.....	32
ПРИЛОЖЕНИЕ 2 - Фокус група, област Перник	37
ПРИЛОЖЕНИЕ 3 - Фокус група община Ботевград.....	52

I. Основни наблюдения

- Резултатите от проведеното национално проучване регистрират високо ниво на запознатост с действащото законодателство по отношение дейността на народните читалища и обществените библиотеки. 78 на сто от участниците в проучването твърдят, че са напълно запознати със законовата рамка в сферата, а едва по-малко от един процент от интервюираните считат, че не са запознати.
- Макар запознатостта със законите и подзаконовите актове да е висока, допълнителна информация за конкретното им приложение е силно необходима. Това заключение се потвърждава както от количественото, така и от качествено проучване.
- Основна неяснота и затруднения по отношение на прилагането на Закона за народните читалища създава тежката процедура по пререгистрация на читалищата.
- Пречки при прилагането на Закона се срещат от местните читалищни дейци и при спазването на заложените срокове, които възпрепятстват адекватната организация на дейността им.
- Мненията изказани по време на груповите дискусии свидетелстват за много добро взаимодействие между общините и професионалните общности за съвместно изпълнение на законово регламентирани отговорности
- Сред местната администрация съществува притеснение, че общинските съветници не познават добре Закона за обществените библиотеки и Закона за народните читалища и че тяхната роля в приложението на тези закони не е регламентирана.
- По отношение мониторинга върху дейността на народните читалища и обществените библиотеки, интервюираните в рамките на количественото изследване по-скоро се обединяват около мнението, че на местно ниво съществуват механизми за контрол. Близо две трети от общинските служители, взели участие в проучването, оценяват механизмите като работещи.
- Данните от качествено изследване разкриват пропуски в законодателството по отношение регламентирането на дейността по мониторинг и контрол на читалищната и библиотечната дейност в страната. В Закона за народните читалища липсва информация относно това кой следва да контролира дейността на читалищата и по какъв начин. Няма нормативни документи, в които да са

регламентирани конкретните критерии за оценка и действията, които следва да бъдат предприети от страна на читалищните дейци и общинските власти в следствие на осъществения контрол.

- Респондентите от около две трети от общините, обхванати в националното проучване, твърдят, че съществува и се прилага политика за устойчиво културно развитие. В осем на сто от случаите, експертите твърдят, че има разработени стратегии и механизми, но те не се прилагат.
- Съществува силна зависимост между това дали в общината действат механизми за мониторинг и контрол върху дейността на народните читалища и обществените библиотеки и наличието на политика за устойчиво развитие в сферата на културата. Половината от всички интервюирани споделят, че в тяхната община и двете условия са налице.
- Половината от интервюираните представители на местните власти и професионалните общности на библиотекарите и читалищните дейци имат конкретна визия за съвременната обществена библиотека.
- Най-често интервюираните смятат, че модерната библиотека трябва да е оборудвана със съвременна техника. Също така библиотечната база следва да бъде обогатена не само в печатния си вариант, но и в електронен чрез достъп до онлайн бази данни.
- По отношение облика на съвременното народно читалище участниците в проучването също имат силно изразено мнение, като над половината от тях споделят, че имат ясна визия за това какъв трябва да е той.
- Най-много хора се обединяват около основната функция на съвременното читалище - да развива културна и просветна дейност. Към тази визия се добавя и представата за осигуряване на достъп до съвременни технологии и информация.
- Качествения анализ показва, че е налице сериозна липса на административен капацитет, който да превърне читалищата от държавна структура в работеща мрежа от неправителствени организации.
- Основно притеснение на читалищните дейци е, че новият статут на институцията ще измени нейните традиционни функции. Респондентите са на мнение, че вместо читалището да бъде културно-просветно средище и образователен център, то ще бъде принудено да извършва „халтурни дейности“, борейки се за финансово оцеляване.

II. Методически бележки

В рамките на изпълнението на проект „Проучване и оценка на информираността и работата на общинските власти по прилагането на законодателството в сферата на обществените библиотеки и народните читалища”, в периода февруари - март 2011 г. е проведено проучване и оценка на информираността и работата на общинските власти по прилагането на законодателството, което е от две части. Първата част представлява представително количествено изследване сред 530 представителя на местната власт в общините от страната. Втората част включва качествено изследване по метода на груповата дискусия.

1.1. Национално представително количествено изследване сред местната власт

- **Тип изследване:** ad hoc количествено изследване.
- **Целева група:** предварително идентифицирани представители на местната власт - кметове, заместник кметове по културата и общински съветници.
- **Съвкупност:** n=530 души
- **Метод на регистрация:** пряко стандартизирано телефонно интервю на работното място на респондента.

1.2. Качествено изследване

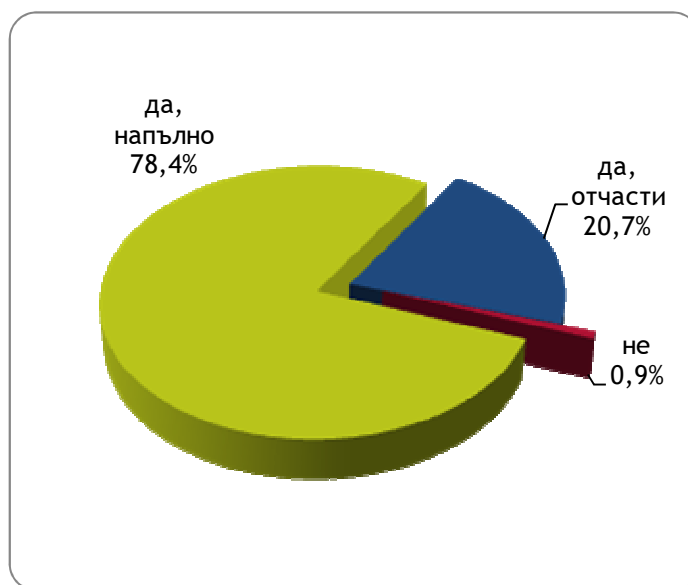
Качественото изследване е реализирано по метода на груповите дискусии (фокус-групи). В рамките на проучването са проведени две групови дискусии - по една в градовете Перник и Ботевград. Участниците в дискусиите са представители на местната власт от общини в двете области, както и читалищни председатели. Във всяка групово дискусия участие са взели по 12 души. Продължителността на всяка от групите е приблизително 120 минути. За всяка дискусия е изготвена стенограма, която е включена в приложенията към доклада.

III. Запознатост с действащото законодателство за дейността на народните читалища и обществените библиотеки. Основни затруднения при прилагането на нормативите

Резултатите от проведеното национално проучване регистрират високо ниво на запознатост сред представителите на местните власти и професионалните общности на библиотекарите и читалищните дейци с действащото законодателство по отношение дейността на народните читалища и обществените библиотеки. Основание за подобно заключение се откриват в дела от 78 на сто от участниците в проучването, които заявяват, че са напълно запознати със законовата рамка в сферата. По-малко от един процент от интервюираните считат, че не са запознати с действащото законодателство по въпроса.

Графика 1.

Запознати ли сте с действащото законодателство по отношение дейността на народните читалища и обществените библиотеки?

база: всички

На пръв поглед, не изглежда наложително да се организира обучение с цел подобряване запознатостта със закона на засегнатите от него страни. Подобно действие, обаче, би могло да обхване делът от 21 на сто от респондентите, които не са напълно уверени в познаването на законите, регламентиращи дейността на народните читалища и обществените библиотеки.

Проведеното качествено изследване също свидетелства за добро познаване на законовата уредба в сферата. Всички от участници в груповите дискусии споделят увереност в компетентността си по въпроса. Като се има предвид казаното по време на

проведените групови дискусии, съвсем логично изглежда хипотезата, че основанията на заявите за непознатост с нормативната база в хода на количественото изследване са не толкова в резултат от слабо познаване на законите, колкото са негативен ефект от срещаните при прилагането им трудности.

„Искам да ви питам, дали според вас всички страни, които са уредени в този закон го познават добре и могат да го прилагат... Самите читалища дали са запознати с нещата които те трябва да правят и да подават към вас?

Естествено

Доколкото зависи от нас, сме се постарали да прочетем закона групово, публично, на поредица от семинари и работни срещи, така че има немалка степен на познаване на нормативната база.

...

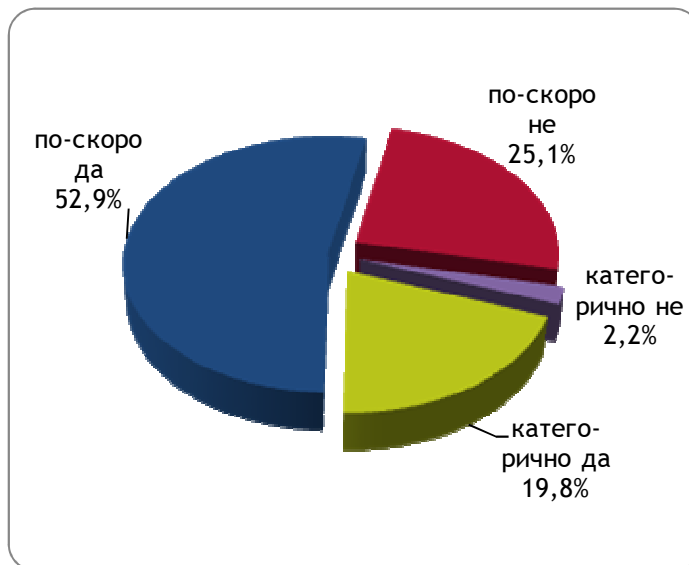
Няма човек тук в залата, който не познава тези нормативни актове и няма опит в практиката, в прилагането им. Може би това е по-валидно за Закона за народните читалища, защото там случаите са повече. Като че ли на заден план остана Закона за обществените библиотеки и неговите приложения. Това е малко по-тромава материя, касае малко по-тесен кръг, по-малък брой хора и затова, като че ли, дискусиата не се върти около неговите текстове, а се върти повече около разписаните в Закона за народните читалища. Не мисля, че има непознаване, че някой от нас е срещал конкретен проблем, просто може би има детайли от закона, които трябва да се доизкусят.”

Групова дискусия, област Перник

Макар резултатите да свидетелстват за висока степен на запознатост със законите, регулиращи дейността на народните читалища и обществените библиотеки, мнозинството от интервюираните отговарят положително на въпроса „Необходима ли Ви е допълнителна информация по отношение на нормативната база?”. Всеки пети представител на изследваната съвкупност е категоричен, че допълнителна информация върху нормативната база е необходима, а повече 53 на сто от респондентите избират отговор „по-скоро да”. Само 2% от интервюираните са напълно уверени, че нямат нужда от информация по темата, а една четвърт от обхванатите в количественото изследване отговарят на въпроса с „по-скоро не”.

Графика 2.

Необходима ли Ви е допълнителна информация по отношение на нормативната база, свързана с дейността на народните читалища и обществените библиотеки?

база: всички

Тези резултати навеждат на извода, че макар запознатостта със законите и подзаконовите актове да е висока, допълнителна информация за конкретното им приложение е силно необходима. Това се потвърждава и от проведените групови дискусии.

Респондентите споделят, че основните неясноти и затруднения при прилагането на Закона за народните читалища са във връзка с процедурите по регистриране. Макар да съществува подробен списък с документи, които трябва да бъдат приложени, тяхното набавяне е трудоемко, често неясно, а понякога е и финансово непосилно за читалищата в най-малките населени места. Срещат се и немалко мнения за наблюдавани несъответствие спрямо допълнителните изисквания на Съда по документацията на отделни читалища, както и за съмнителни допълнителни такси в различен размер, искани при подаване на документи за регистрация.

„Откакто излезе новия закон - искам тука да ви споделя - не знам тук колегите дали ще го кажат същото, когато провеждаме отчетно-изборна кампания все едно, че някаква национална партия прилага документи за регистрация в Съда. То е писане, то е писане, то е писане цяла седмица. То са подписи, то са заверки, то са свидетелства за съдимост, то са... Политическа партия не прилага Свидетелство за съдимост. Едно читалище, едно Настоятелство - всички ходят за Свидетелство за съдимост. Всички дават подпис за еди какво си.

Не ви ли притеснява това, че има проблеми при регистрацията, тоест, трябва да е по-ясно...

Има много утежнена процедура. При една регистрация...

Прекалено много са документите наистина. Та, бяха толкова декларации. И ни връщаха, връщаха.

Три пъти ни връщат в Съда за някакви измислени неща (...)

Добре, полезно ли ще ви бъде, ако се напишат всичките стъпки и срокове за тези документи?

Ние всичките стъпки ги знаем.

Ние ги минахме вече.

Едно пише в закона, друго излиза в Съда, зависи кой съдия гледа делото.

Да, зависи от съдията.

... коментират как съдиите едни и същи документи и ги разглеждат по различен начин и дали връщат документите и кога ги приемат - това е решение, което всеки един от съдиите взема по свое усмотрение.

Тоест, не е ясно, всеки може да си определя за всяко различно читалище какви документи ще изисква...

Тя с различни документи се регистрира...

Аз с различни документи се регистрирах.

Абсолютно всички по един и същи начин подадохме документи, декларацията, всичко, което се изискваше в пакета от документи ... Аз лично съм запозната - едни и същи са. На всички върнаха различни въпроси за допълване. Абсолютно на всички читалища

Обсъждат, че са подали едни и същи документи, а на всички читалища различни неща са поискани от Съда да се дооправят и да се внесат отново за регистрация.

Това е много важно. Това е нещо, което Законът не е уредил към момента.

Абсолютно.

Такси. Относно таксите за внасяне. Едно читалище внася 50 лева такса, друго читалище внася документите без пари, на трето читалище искат пари - тука не знам колегите ще кажат за какво са искани пари ...

За уникалност на името.

Тоест стана една какофония.

То е безсмислено това. След шест месеца му изтича регистрацията (не се чува) коментират таксите и неразбориите с документите.

Ето нова регистрация с ново име.

Лично отиваме и подаваме документите.

И накрая искат такса.

И на всеки три години, ако се сменя примерно управлението и отива нов председател...

Е, то тогава става...мъка, мъка, мъка...

*(...)

Да се облекчи процедурата.

Процедурата е усложнена."

Групова дискусия, община Ботевград

Местните читалищни дейци споделят за срещаните трудности при прилагането на Закона по отношение спазването на заложените срокове. Основният негативен ефект се изразява в цялостното възпрепятстване на организацията на дейността на читалищата.

„Според мен последната му редакция не е много адекватна. Има някои срокове, които взаимно се изключват. Всяко читалище е задължено до края на календарната година да представи програма за развитие на дейността си през следващата година, която се гласува в Общинския съвет. Тази програма трябва да се вкара само до дейностите, без финансовата част, защото пък финансовите отчети се вкарват в общинските съвети до края на март и се гледат на първо заседание през април. За мен това е абсурдно, защото в крайна сметка внесли сме програмата, без да знаем всъщност как е обезпечена тази програма на практика и някакви дейности, които може да се окажат в края на годината изключително пожелателни, ако отчетите, които са внесени не се приемат, какво ще се случи?“

Групова дискусия, област Перник

Друг критичен момент при прилагането на Закона, според участниците в груповите дискусии, е данъчното облагане на читалищата. Респондентите твърдят, че читалищната администрация не разполага с необходимия капацитет за извършване на финансово отчетна дейност. В тази връзка, на преден план се извежда като първостепенна необходимост провеждането на тематични обучения за работещите в читалищата.

„Да, целта е да се улесни живота на всички участници в този процес, за да може закона да се спазва и прилага възможно най-ефективно, тоест на всеки да е ясно в какви срокове какво трябва да направи, за да не се затруднява работата на никой. Ние затова питаме дали има много проблеми, новости, които трябва да се изчистят - вие казахте за финансирането, за кадровия подбор...

Финансиране, кадровия подбор, данъчното облагане. Страшно е. Рано или късно ще влезнат на проверка в читалищата и предварително ми е жал за проверката, защото ще има санкции. Читалищата са изцяло данъчно задължени. Доскоро бяха осигурени. Сега с изпълнението на закона, са изцяло данъчно задължени.

А смятате ли, че има ли нужда от обучение?

Категорично.“

Групова дискусия, област Перник

Очевидно е, че фокусът на дискусиите е почти изцяло върху закона за народните читалища. Законът за обществените библиотеки се споменава рядко, тъй като администрацията почти не работи с този закон. Това може да се обясни по няколко начина. От една страна законът за обществените библиотеки е нов в сравнение със Закона за народните читалища. А от друга - като по-голямата част от обществените библиотеки са читалищни, чиито бюджет е регламентиран в Закона за народните читалища.

„Досега говорихме само за Закона за читалищата - да го свържем със Закона за библиотеките. Понеже аз работя в читалищна библиотека - то всъщност какво ли да коментираме там, като то има четири реда точно за читалищните библиотеки. Те са на бюджет към читалището и пак опираме до същия проблем. И приключихме със Закона за библиотеките. Опряхме пак в бюджета на читалищата. Те просто двата закона много добре са вързани. Значи Законът за библиотеките, според мен, е Закон за народната библиотека и за регионалните библиотеки, за големите библиотеки. Общинските и вече читалищните там...два реда пише. „Читалищната библиотека е на бюджет към читалището”. И отдолу пише „Ако общината иска финансира и библиотеката”, както, ако иска финансира и читалището.

То пише „Ако иска”.

Тя не може да не иска.”

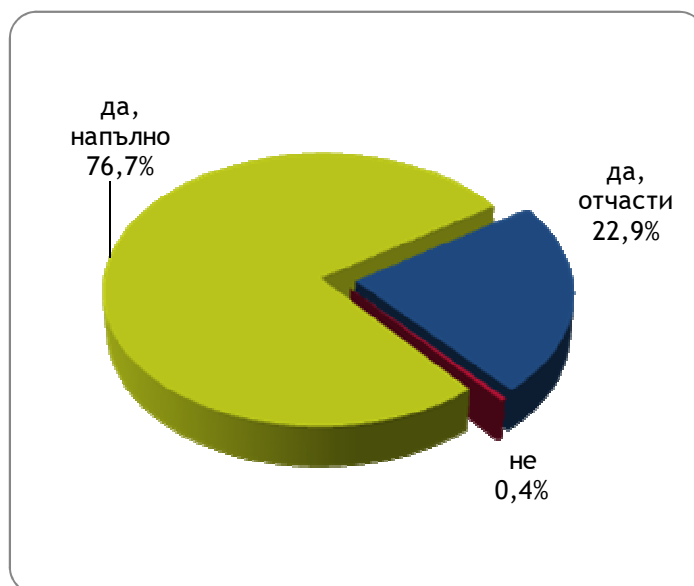
Групова дискусия, община Ботевград

IV. Запознатост с правата, задълженията и отговорностите на общинската администрация по отношение дейността на народните читалища и обществените библиотеки

Националното количествено проучване показва, че представителите на местната власт, които имат отношение към прилагането на нормативната база, са добре запознати с правата и задълженията на общинската администрация по отношение дейността на народните читалища и обществени библиотеки. Значителна част от респондентите (77 на сто) считат, че познават добре законово регламентирани отговорности на административните органи, докато 23 на сто са на мнение, че поне отчасти са наясно с тях. Делът на незапознатите с регулаторната дейност на общинската администрация по отношение дейността на обществените библиотеки и народните читалища, е по-нисък от един процентен пункт, което влиза в рамките на статистическата грешка. Общото впечатление е за висока запознатост на представителите на общинските власти със законовите задължения по прилагане на нормативната база за народните читалища и библиотеките.

Графика 3.

Запознати ли сте с правата, задълженията и отговорностите на общинската администрация по отношение дейността на народните читалища и обществени библиотеки?

база: всички

Изказаните мнения в хода на груповите дискусии свидетелстват за много добро взаимодействие между общините и професионалните общности, както и за съвместно изпълнение на законово регламентирани отговорности. Основните притеснения на представителите на общините по-скоро проблематизират познаването на нормативната база конкретно от общинските съветници. Това се отразява неблагоприятно при

организацията и дейността на читалищата и библиотеките, при това, влияейки негативно върху най-ключовия ресурс - финансовия. Практиката показва примери на грубо погазване на нормативната база от страна на някои общински съвети, пораждайки абсурдни прецеденти.

„Ние имаме по-скоро проблеми с общинските съвети - смятам, че общинските съветници не познават добре нормативната уредба в сферата на културата и понякога вземат абсурдни решения, и се намесват в дейността на читалищата.

Можете ли да дадете такъв пример?

Например на последното заседание на Общински съвет в Радомир вземат решение читалищата са второстепенни разпоредители на бюджета. Как може читалищата да са второстепенни разпоредители? В Закона е написано, че това са самостоятелно управляващи се звена, те си управляват бюджетите. И те го гласуват.”

Групова дискусия, област Перник

„Искам да ви питам, дали според вас всички страни, които са уредени в този закон го познават добре и могат да го прилагат, тоест преди малко казахте, че общинските съвети не са много наясно с действието на законодателството по отношение на народните читалища. Самите читалища дали са запознати с нещата които те трябва да правят и да подават към вас?

Естествено

Доколкото зависи от нас, сме се постарали да прочетем закона групово, публично, на поредица от семинари и работни срещи, така че има немалка степен на познаване на нормативната база.

...

Това, което споделиха колегите от Радомир, че самият Общински съвет и Комисията по култура и образование като такъв не познават закона.

Освен този пример, ще ви дам и друг. Миналата година, когато Общински съвет в Радомир не ни гласуваха годишните програми за дейност на читалищата, по някакви необясними причини, аз лично не можах да разбера. Още един парадокс - Общински съвет се намеси в разпределението на държавната субсидия. Откъде-накъде ще се меси. Аз имам комисия, заповед на кмета, тоест целият механизъм абсолютно е спасен и изведнъж Общинския съвет, на тяхна сесия, без да е включено в дневния ред за разглеждане, поставя този проблем, вземат решение комисията да бъде наново свикана и да преразгледа. Защо трябва наново да бъде преразглеждана, никой не казва защо. Имам подписите на членовете на комисията. Едно читалище не се е подписало. И какво от това? Това, че един не е съгласен и не му харесва разпределението, не означава, че ние не сме си свършили работата. Затова казвам, че Общината абсолютно точно и стриктно си върши работата по отношение на читалищата - и като методическо съдействие, и финансово, във всякакво - каквото може да подпомага дейността на читалището, го прави. Ние имаме редица такива

изяви, които си ги организираме в нашата община, с всички читалища от общината и самата община...

Може би да излезем малко от този частен случай, защото все пак сферата на компетенциите на Общинския съвет е много широка и не може да изискваме от всеки един общински съветник да познава целия спектър от законодателство. Въпрос на ситуиране на самия съвет и какви хора попадат в конкретния мандат. За съжаление ние имахме щастието или нещастieto да има определен тип специалисти в Общинския съвет, въпреки всички изисквания, които всяка политическа партия реди листите да има всякакъв род специалисти. Не се случва това в крайна сметка и затова и ситуацията при нас е такава. Не знам дали да го кажа като обобщение, но според мен културата не е сред приоритети на държавната ни политика, не е и приоритет на по-голямата част от общините. Особено бедните общини. И затова е така. Всъщност ако административните служители имат възможност да ходят на обучения, да се виждат помежду си, да си обменят мисли, за общинските съвети това не е толкова така. По-скоро някакви по-тематични срещи, например поне председателите на комисиии да могат да се срещат и да си ги говорят тези неща. Защото не е нужно председателят на комисиията да познава Закона за читалищата и за обществените библиотеки. Ако другите са подготвени добре, могат да го убедят какво трябва да направи в крайна сметка.

Може би в този наръчник трябва да има отделен дял за отношението на общинските съвети в изпълнение на закона за читалищата.”

Групова дискусия, община Ботевград

V. Механизми за мониторинг и контрол върху дейността на народните читалища и обществените библиотеки

По отношение мониторинга върху дейността на народните читалища и обществените библиотеки, интервюираните в рамките на количественото изследване по-скоро се обединяват около мнението, че на местно ниво са изградени механизми за контрол. Близко две трети от общинските служители, взели участие в националното проучване, оценяват тези механизми като ефективни (работещи). Всеки десети представител на изследваната съвкупност е на мнение, че мерките за наблюдение и контрол не се прилагат или ефектът от тяхното прилагане е нисък. 27 на сто от интервюираните споделят, че в тяхната община изобщо липсват каквито и да било действия и политики насочени към проследяване дейността на читалищата и библиотеките.

Графика 4.

Има ли във Вашата община разработени и действащи механизми за мониторинг и контрол върху дейността на народните читалища и обществените библиотеки?

база: всички

Въпреки че базата на отговорите не е достатъчно голяма, за да позволи надежден статистически анализ по групи, от данните е видно, че респондентите от област Русе са най-скептични, когато става дума за механизми за мониторинг и контрол на читалищната и библиотечната дейност. По-голямата част от представителите на общините в областта поддържат мнението, че такива механизми изобщо не са разработени.

Данните от качествено изследване, от своя страна, разкриват известни пропуски в законодателството по отношение регламентирането на дейността по мониторинг и

контрол на читалищната и библиотечната дейност в страната. В Закона за народните читалища липсва информация относно това кой следва да контролира дейността на читалищата и по какъв начин. Няма нормативни документи, в които да са регламентирани конкретните критерии за оценка и действията, които следва да бъдат предприети от страна на читалищните дейци и общинските власти в следствие на осъществения контрол.

Вторият проблем, който следва да бъде разрешен е, че към момента оценката на читалищната дейност се извършва сякаш самоцелно. Липсват практики, които да водят до преки действия след получаване на оценката - била тя положителна или негативна. Тоест, дейността на читалището не е пряко обвързана с резултатите от мониторинга и ако се предприемат действия, те са следствие на добра воля, а не на задължение, произтичащо от нормативната уредба.

„А по отношение мониторинга и оценката на дейността на читалищата, доколкото знам, трябва да извършват такива неща. Там ясно ли е?

Къде в закона е посочено, че трябва да извършват такива неща?

Въобще не е ясно.

От друга страна читалищата какво трябва да подават като информация?

Въобще не е изяснено.

Това са юридически лица с нестопанска цел.

Веднъж законът казва, че това са самостоятелни юридически лица. Втори път казва как се откриват например читалищата. Трети път казва как се закриват и тук спираме с двоеточие Кога и как едно читалище се закрива? Това според мен категорично не е изяснено или най-малкото, практиката е неясна.

И имат ли общините права да закриват?

Общината няма такова право, категорично. В предишния вариант на закона имаше един член, в който изрично беше записано, че надзорът на читалищната дейност е на Министъра на културата. Сега вече и това го няма. Създадох се едни странни НЕ- институции, каквито са читалищните центрове, с изключителен потенциал, според мен, но те не се развиват като институции. Не знам дали сте запознати с мястото, ролята, потенциала на въпросните читалищни центрове. Те съществуват в момента във всички областни градове в републиката, всъщност са бройки към определено читалище, той ги командва, назначава, уволнява, какви функции и какви права имат. Да, те оказват експертно-консултантски, методически и прочее уж услуги. Кой ги контролира? Освен тяхната собствена съвест и инициативност (...)

Когато се роди идеята за читалищните центрове, аз много романтично и наивно си представях, че примерно по аналогия с регионалния инспекторат на образованието ще има една институция, която ще има методически, но и контролни функции по отношение на читалищата. Ние чудесно си партнираме с колегите, но ние си партнираме на лична, частна, колегиална основа, а не на нормативна база.

Не познавам законово разписани такива механизми. Дано не съм прав, коригирайте ме, колеги, но аз не познавам законово разписани такива механизми. Въпросите се решават от практиката според индивидуалните виждания явно на колегията. Например в община Перник, в структурата на сектор „Култура“ сме заделили един старши специалист, който отговаря конкретно само за читалищата. Но, повтарям, никъде не сме задължени да правим такова нещо.”

Групова дискусия, област Перник

„Добре, а по какъв начин общината може ефективно да наблюдава дейността на читалищата, да ги оценяват, така че да е полезно и за ... Значи общината има Отдел „Култура“. Отдел „Култура“ е държавно лице. Това лице може да управлява читалищата, то въобще не може да ги контролира сега в тая ситуация. Те са самоуправляващи се единици, на които им пристига от Господа някаква трошичка и от общината... на госпожа Божкова могат да ѝ кажат „Ти си гледай работата. Ние си имаме Закон за народните читалища, ние сме самостоятелна юридическа единица, която е регистрирана по еди кой си закон, имаме си Настоятелство и ти не можеш да ни кажеш копче”.”

Групова дискусия, община Ботевград

От груповите дискусии, проведени в хода на проекта, става ясно още, че всяка община сама създава своите механизми за мониторинг и контрол на народните читалища и обществените библиотеки. В същото време, няма диалог между отделните общини за разпространяване на добрите практики в тази сфера. Наблюдението е особено валидно за общините от различни области, защото ако близките в географско отношение общини имат изградени комуникационни канали, на национално ниво липсва партньорство и диалог. В този смисъл, полезно би било да се създаде единна национална система за оценка на читалищната и библиотечната дейност, която да стандартизира и да обхваща извършваните на територията на всяка община процедури.

„Все пак, можете ли да ми дадете примери за някакви положителни практики?”

Положителни мога да ви дам, но аз останах с впечатлението, че питате каква е нормативната база. Нормативната база в това отношение не е изяснена. А положителни примери мога да дам. Специално за Перник, няма защо да сме излишно скромни. Изключително добре си партнираме и по хоризонтала, и по вертикала - ако приемем, че по хоризонтала е сектор „Култура“ в читалищния център, по вертикала визирам самите читалища. Съвместно работим, съвместни инициативи са тези, за които се спомена вече. Не знам дали сте запознати в детайли, но например инициативата за читалищна учебна година - една поредица от форми за обучение, за обмен на

добри практики между всички наши читалища, предхождани с анкети, социологически проучвания, за да се открият реалните потребности, привличане на външни специалисти, изясняване на проблемите от практиката - нещо, което според мен е много интересно и ползотворно. Другото, които се спомена преди малко, важно е, защото засяга много болезнен за читалищата проблем, това е т.нар. разпределение на субсидията за читалищна дейност. Има един много стар механизъм на Министерството на културата, методически механизъм за разпределяне на читалищната субсидия, на базата на който ние сме разработили цялостен алгоритъм, определили сме една точкова система, заложили сме си свои коефициенти, кои насоки от дейността стимулираме в работата на читалищата, периодично следим изцяло работата на читалищата, периодично следим точно по тази точкова система работата на читалищата и в крайна сметка годишното разпределение на читалищната субсидия става на база тази точкова система, тоест мониторинг на база оценка дейността на читалищата.

Как точно се извършва тази оценка?

На базата на този механизъм, който споменах, сме определили точкова система с коефициент на тежест.

Но тя не е въведена във всяка община.

Не, това е само за община Перник.

И колегите от община Радомир, вече в различна разновидност, заради техните приоритети. Да речем за развитието на танцови състави през миналата година, читалищата получават малко по-голям брой точки. Така общината има възможност да провежда някаква политика, колкото и малко да са парите.

От една страна стимулира определени дейности, от друга страна прави оценка на дейността на читалището.”

Групова дискусия, област Перник

Освен че липсва разпространение на добри практики в страната, за работещите в народните читалища съществуват множество неизяснени аспекти по отношение процеса на отчитане и оценката на дейността на самите читалища. В това отношение, технологичните аспекти на процеса не са законово регламентирани.

„Едно читалище прави програма и после прави отчет на изпълнението на програмата си. Тоест, мисълта ми е знаете ли какви са механизмите първо как се създават тези програми, как се оценяват, как се подават отчети и така нататък? Това не е разписано от Закона и може би трябва да се създаде някаква допълнителна рамка, която да указва какви да са сроковете, в които трябва да се предава вашия отчет, такъв трябва да е той, после как се оценява от общината...Трябва ли да има такова нещо?

Този отчет, който го искат от 10 ноември -11 ноември, ако не се лъжа, всяко едно читалище да го отчита всяка година...

Това е предложение...

В първите, първият прочит панира всички читалища, защото никой не знае какъв е форматът на писане на този отчет. Всички писаха едни свободни текстове. Никъде не е упоменато как точно да го формулираме този отчет.

А сега ясно ли е?

Не. Не е ясно.

Не е ясно.

Всеки си го прави както си ...моето е така, примерно.

Обсъждат как точно всеки си пише отчетите, както намери за добре.

Така съм решила и така съм направила. Но как вече е правилното...

И ние постоянно се списваме. Правец ми звънят, Етрополе ми звънят ... Аз им казвам...

А сега като започнат те да отчитат вече до края на март трябва да си внесат отчета пред Общинския съвет...

Няма никъде някакъв формат, някакъв модел...

На базата на това трябва да бъде...

Ние всеки месец си даваме отчета, за да си получим субсидията.

Хубаво, но ...

Субсидията срещу дейност..."

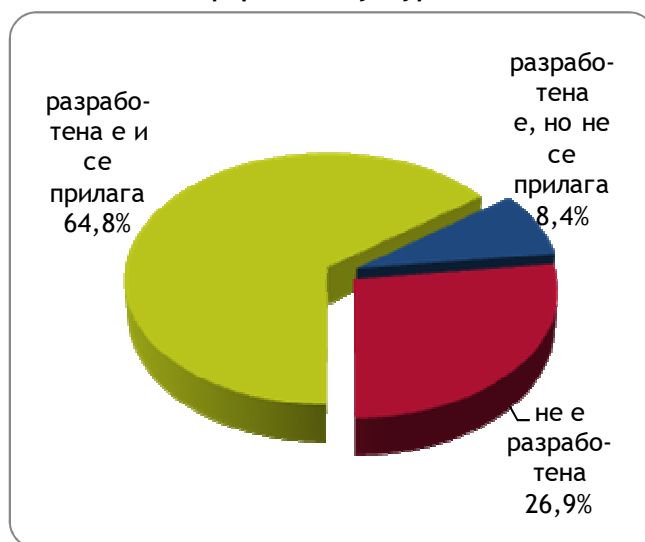
Групова дискусия, община Ботевград

VI. Политика за устойчиво развитие в сферата на културата

При изучаване процесите на създаване и прилагане на политика за устойчиво развитие в сферата на културата се наблюдава сходна картина, с вече очертаната при изследването на механизмите за мониторинг и контрол. В 65 на сто от обхванатите в националното проучване общини се споделя мнение, че съществува и се прилага политика за устойчиво културно развитие. В 8 на сто от случаите участвалите в изследването експерти твърдят, че има разработени стратегии и механизми, но те не се прилагат.

Графика 5.

Разработена ли е и прилага ли се в във Вашата община политика за устойчиво развитие в сферата на културата?

база: всички

Най-категорични, че визия за развитие на културата липсва, са представителите на общините от област Шумен. И тук данните трябва да са разглеждат с известна доза условност, тъй като натрупванията по области не са достатъчно големи, за да позволят категорични изводи.

Анализът показва силна статистическа зависимост между това дали в общината действат механизми за мониторинг и контрол върху дейността на народните читалища и обществените библиотеки и наличието на политика за устойчиво развитие в сферата на културата. Половината от всички интервюирани споделят, че в тяхната община и двете условия са налице. Ето как изглежда разпределението на отговорите на двата въпроса:

Таблица 1.

Връзка между разработването на механизми за мониторинг и контрол и политика за устойчиво развитие в сферата на културата

Има ли във Вашата община разработени и действащи механизми за мониторинг и контрол върху дейността на народните читалища и обществените библиотеки?	Разработена ли е и прилага ли се в във Вашата община политика за устойчиво развитие в сферата на културата?			Общо
	разработена е и се прилага	разработена е, но не се прилага	не е разработена	
разработени са и действат	49,8%	3,1%	8,4%	61,2%
разработени са, но не действат	4,8%	3,5%	2,6%	11,0%
не са разработени	10,1%	1,8%	15,9%	27,8%
Общо	64,8%	8,4%	26,9%	100,0%

Като сериозен проблем може да бъде отчетен фактът, че в 16 на сто от изследваните случаи липсват както мониторингови механизми, така и дългосрочна визия за развитие на културата.

Данните от качествено проучване не разкриват подробности около стратегиите, които общините имат за постигане на устойчиво развитие в сферата на културата. От груповите дискусии става по-скоро ясно, че културата е област, стояща на заден план, поне що се отнася до разпределението на централизираните и общинските бюджети.

„А има ли някаква общинска политика за устойчиво развитие в сферата на културата?“

Естествено, във всички сфери.

Сега предстоят икономии в общинските планове за развитие и ще започнем да мислим ние, а пък следващите ще довършват идеите, които ние сме замислили, дай боже те да не са диаметрално различни от това, които ние имаме намерение.

Тоест за момента е само планиране, без практическо прилагане.

Програмите за развитие са на практика от 2007 до 2013 г., така че, ние работим и се позоваваме на тях само ако желаем.”

Групова дискусия, област Перник

„За съжаление ние имаме щастието или нещастieto да има определен тип специалисти в Общинския съвет, въпреки всички изисквания, които всяка политическа партия реди листите да има всякакъв род специалисти. Не се случва това в крайна сметка и затова и ситуацията при нас е такава. Не знам дали да го кажа като обобщение, но според мен културата не е сред приоритетите на държавната ни политика, не е и приоритет на по-голямата част от общините. Особено бедните общини. И затова е така. Всъщност ако административните служители имат възможност да ходят на обучения, да се виждат помежду си, да си обменят мисли, за общинските

съвети това не е толкова така. По-скоро някакви по-тематични срещи, например поне председателите на комисии да могат да се срещат и да си ги говорят тези неща. Защото не е нужно председателят на комисията да познава Закона за читалищата и за обществените библиотеки. Ако другите са подготвени добре, могат да го убедят какво трябва да направи в крайна сметка.”

Групова дискусия, област Перник

„Читалищата трябва да си вършат една спокойна народополезна работа. А спокойна работа има само, когато има добро, делегирано финансиране. Както има в просветата. Директорите на училищата сега са спокойни. Те си получават бюджета и си знаят, че си имат за ремонт, за „зелено училище”, за спорт, за плувен басейн, за всичко. А в културата няма такова спокойствие, защото няма пари.”

Групова дискусия, община Ботевград

VII. Визия за съвременното народно читалище и съвременната обществена библиотека

Данните от националното количествено изследване сочат, че половината от интервюираните представители на местните власти и професионалните общности на библиотекарите и читалищните дейци имат конкретна визия за съвременната обществена библиотека. 35 на сто имат частично изградена представа за облика на съвременната библиотека, докато 14 на сто нямат конкретно мнение по въпроса.

Графика 6.

Имате ли лична визия за това какво трябва да представлява съвременната обществена библиотека?

база: всички

Изследването разкрива редица детайли за представата на интервюираните за съвременната библиотека. Анализът на резултатите е подкрепен както с цитати от отворените въпроси в националното изследване, така и с коментари, направени по време на груповите дискусии. Отговорите на отворените въпроси са обобщени, според честотата на посочването им (граф. 7).

Графика 7.
Визия за облика на съвременната обществена библиотека

база: 425

Най-често респондентите смятат, че модерната библиотека трябва да е оборудвана със съвременна техника. Тя (библиотеката) следва да изпълнява ролята на информационен център, в който потребителите да разполагат с достъп до компютри и интернет, а също и с възможности за повишаване на компютърната си грамотност. Също така, библиотечната база следва да се развива и обогатява не само книжните си фондове, но и да осигурява електронни услуги чрез достъп до онлайн бази данни.

„Съвременната библиотека, не трябва да бъде само хранилище за книжен фонд, а да бъде оборудвана с необходимата съвременна техника за ползване от посетителите.“

Общински съветник, с. Чупрене, област Видин

„В малките населени места, каквито са нашите села, където няма компютърни/ интернет зали, всяка библиотека трябва да търси и намира алтернативи за набавяне на компютри и създаването и оборудването на компютърна зала. С осигуряване на информационно и телекомуникационно оборудване на потребителите, ще се модернизира облика на читалищната библиотека - достъпа до интернет, онлайн информация, електронно съдържание от местно значение, обучения по компютърна и информационна грамотност, с което ще се повиши и качеството на обслужване. Потребността от такава е голяма не само за младите хора и децата, но и за възрастните, чиито деца и внуци работят в чужбина.“

Директор дирекция „Култура“, с. Хитрино, област Шумен

Според най-разпространената визия, съвременната библиотека следва да е общодостъпна - да е обществен просветен център, който организира и предлага културни събития за възможно най-широка аудитория.

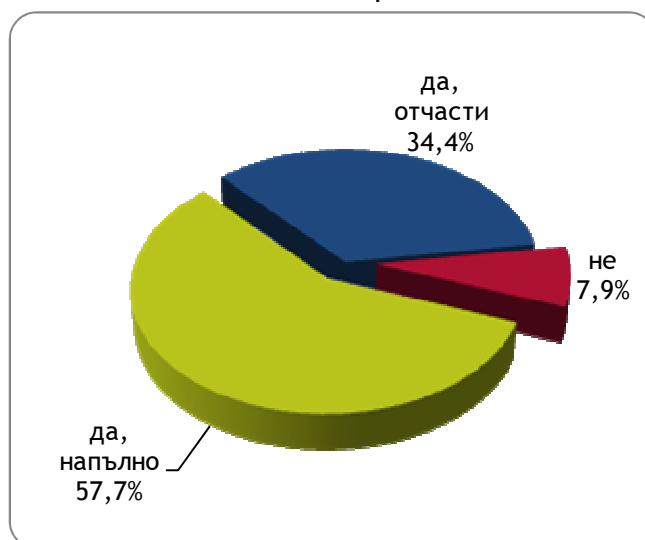
„Съвременната библиотека трябва да е основен информационен и културно-просветен център в малките населени места. Трябва да инициира публични изяви в областта на книгата, просветното дело, самообразоването на гражданите.“

Общински съветник, гр. Кула, община Кула

Обликът на съвременното народно читалище също може да бъде изведен на база резултатите от количественото изследване. 58 на сто от респондентите споделят, че имат ясна визия за това какво трябва да бъде съвременното читалище. Всеки трети от интервюираните имат частична идея за функциите и имиджа на институцията. Едва 8 на сто е делът на участващите хора, които нямат изградено мнение по въпроса.

Графика 8.

Имате ли лична визия за това какво трябва да представлява съвременното народно читалище?

база: всички

Данните от националното количествено проучване разкриват в най-общи линии представите на работещите в общинските администрации и на заетите в читалищната и библиотечната дейност за това каква следва да бъде визията на съвременното народно читалище.

Графика 9.
Визия за облика на съвременното народно читалище

база: 437

Визията за народното читалище се различава от тази за обществената библиотека, тъй като ясно личи, че двете институции обслужват различни потребности на обществото. Най-много хора се обединяват, около основната функция на съвременното читалище - да развива културна и просветна дейност. Към тази визия се добавя и представата за осигуряване на достъп до съвременни технологии и информация. Важен аспект от ролята на читалището е да създава условия за социални контакти и общуване, да е достъпно за всички.

„Според мен съвременното народно читалище трябва да бъде притегателен духовен център, ползващ се с доверие и имащ дълбоки корени в местната култура и традиции. Трябва да има следните основни цели: да развива и обогатява културния живот, социалната и образователна дейност в населеното място, да запазва обичаите и традициите на българския народ, да възпитава и утвърждава националното самосъзнание, да осигурява достъп с информация до гражданите и други.”

Гл. спец. "Култура, туризъм, спортни и младежки дейности", гр. Мадан, област Смолян

„Съвременното народно читалище го виждам като общностен център и ценен участник в местното развитие; като институция, развиваща не само културно-информационна, образователна и художествено-творческа дейност, но и като институция, развиваща социална дейност; като съвременен общностен център за библиотечно - информационно осигуряване на населението чрез навлизането на съвременните технологии; като активна неправителствена организация, подпомагаща местното развитие и развитието и утвърждаването на духовните и културни ценности

на гражданското общество и не на последно място разбира се като културна институция развиваща традиционните читалищни дейности при поддържането на традиционните форми на културата и фолклора на местното население, популяризирането и съхраняването му, както и предаването му на следващите поколения.”

Заместник кмет, гр. Лозница, област Разград

При съпоставка на данните от количественото и качествено проучване, обаче, се оказва, че визията на интервюираните лица далеч не се припокрива с актуалното състояние на читалищата, както и с визията на Законодателя за функциите на институцията.

Вероятно точно затова Законът за народните читалища се коментира остро от страна на експертите, които следва да го прилагат. Съществува опасение, че моментното състояние на голяма част от читалищата е такова, че по никакъв начин не отговаря на изискванията, записани в Закона. Най-логичната, но и най-критично коментираната от страна на участниците в изследването вероятност, е именно закриването на тези читалища.

„Накрая можете ли да ми кажете какво трябва да бъде народното читалище днес, как трябва да изглежда. Също така и за библиотека и дали реално така изглежда, дали визията и реалността съвпадат? И съответно препоръки как визията която имате да се достигне.

Сигурно са по-малко от сто читалищата в страната, които могат да отговорят на условията на едно съвременна неправителствена организация. Над 3600 са общо на брой, ако ползваме нашата статистика, че след пререгистрацията 20% от читалищата ще отпаднат и ако приемем, че тя е общовалидна за цялата страна, нараве сметка, че около 700 читалища ще отпаднат след регистрацията и броят им ще се снижи някъде до 2800-2900. Интересна информация за статистиката.

А всъщност защо трябва да се получи пререгистрацията?

Защото преди 15 г., когато са се регистрирали читалищата по условията на стария закон и понеже читалищата са средище на родолюбие в някакъв смисъл, израз на местния патриотизъм, всички са си възстановили читалищата, регистрирали са ги в съответното населено място. След тези 15 г. нито се знае кой е член на Управителния съвет, защото по селата има 50-60-100 души, колко души са измрели. Значи за да поддържаш регистрацията на едно юридическо лице с нестопанска цел, самата процедура е сложна и тромава, изисква време. Хората не разполагат с такова - чак толкова, за безсмислицата да уредиш юридическия статут на читалището, вместо да свършиш нещо полезно за самото читалище.”

Групова дискусия, област Перник

В проведените групови дискусии се откриват мнения, сочещи липсата на административен капацитет, който да превърне читалищата от държавна структура в работеща мрежа от неправителствени организации. От друга страна, голяма част от читалищните дейци все още посрещат като чужда идеята читалището да е НПО, зависещо предимно от мениджърските умения на неговата управа. Затова и преобладаващите настроения клонят повече към традиционната визия за читалището като хранилище на традиции, за което трябва да се грижи държавата. Традиционализмът е залегнал и е в идеята за правния статут на институцията - обстоятелство, с което настоящият Закон влиза в известно противоречие.

„Но все пак, нали самото читалище трябва да съществува законово, за да развива дейност.

Ама нали трябва да се намери някой себеотдаден, който да се занимава и да върши цялата тази работа. Не можеш да поддържаш юридическо лице с нестопанска цел в съвременната им форма в с. Горно Нанадолнище, няма ги кадрите.

Няма и хора. Тези населени места откъде да намерят 50 души?

Освен това, има много населени места, в които жителите са под 50, а да намерят пък и 50 члена.

И да намерят хора, които наистина да са толкова големи ентузиасты

Една организация от порядъка на 200 лв. изисква да се пререгистрира читалището

Това е смяна на печат, смяна на норми

Всичко.

Някой да ходи, да пътува до Перник, да се връща, кой ще му плати командировъчното? Никой.

И може би това е целта с новата пререгистрация. Защото наистина ние разглеждаме за нашата, цялата област, гледаме, че има 84 пререгистрирани нови читалища от общо 109. Кое то автоматично ни навежда на мисълта, че са останали малките селища, които са под 50 човека и фактически няма възможност по закон той да отговаря на новия закон.

А и да има възможност, няма кой да го свърши.

Напоследък попадаме на 2-3 случая, идват представители на селото, който е кмет, председател на читалище и член и всичко. Той се опитва да го пререгистрира, но той има 40 човека, как да го направи. В същото време казва „Моля ви се , дайте 200 лв. защото наистина ми трябва да издадя нотариален акт, свидетелства, за наема, адвокат, един ред документи.

Нали се сецате, че като умре един от членовете на Управителния съвет, всичко това се случва наново.

В едно село има 20 човека, които са с роднински връзки. Когато тези роднински връзки се окажат пречка, пишем нов чл.17, че нямаш роднински връзки или се отказваш. Пълни безсмислици

...

Ако има възможност да го изясним този въпрос, със структурирането на тези регионални центрове. Всъщност те са структурирани по някакъв проект. И след това е трябвало да се разраснат като регионална структура, защото Министерството на културата няма изнесени такива регионални структури, както всички останали министерства. Тъй като не е имало време, чисто управленско да се проиграт тези неща, затова останаха висящи тези регионални центрове.

Как да не е имало време? Или не ги разбирам, или не съм запознат с нещата.

Това ми обясниха експертите от Националния фонд „Култура“. Всъщност трябва да им намерят бюджет, това е основното. За да има една такава регионална структура, тя трябва да има бюджет.

Трябва да ви кажа и друго. 90% от приходите които се правят в читалищата, се правят с помощна на централите. И се печели наистина много.

Слави, да ти кажа сега. Коментираме въпроса със структурите. Въпросът е как да кажат в условията на тази криза, че трябва да разкрият 76 места?

Има ги реално тези места.

Има ги. Но ги е страх ги да го кажат публично. И сега дали да е една бройка или две бройки? Това е проблемът в момента. Министерството една ли да запази, две ли, три ли? Какво ще кажат политиците? А пък обществеността какво ще каже? Иначе, нагласата вече я има, коментира се.

За читалището като институция, според мен идеята да бъдат най-голямата мрежа от NGO-та след няколко години, ще се провали, защото най-трудно се променя мисленето на хората. Смятам, че ние мислим за читалищата все още като за NGO. По-скоро за нас това има съвсем различна представа, пък да не говорим, че за едно село читалището е мястото, където се събират, да си пеят, да съхраняват традицията, да си обменят мисли и т.н. Те нямат реално капацитета да го правят, защото селата ни се обезлюдяват и състаряват.

Знаете ли колко е субсидираната численост за тази година? За 365 дни, за едно читалище? - 5700 лв., в това число за заплати, осигуровки, за дърва, за наем, за ток, за носии, за каквото се сетиш. Това е държавната субсидия. При условие, че минималният осигурителен праг за библиотекар е върху сумата от 374 лв. Минималният осигурителен праг за читалищен секретар по новия нормативен документ е 512 лв. В момента колеги водят кореспонденция с Министерството на финансите ако може малко да снижат този праг. Защото нито едно читалище няма да може да издържи с осигуровките на този праг. А ще плаща по държавната субсидия, ще връща на държавата парите за осигуровки.

Не е съвсем така.

Така е.

Държавната субсидия осигурява минималната работна заплата. Читалището поема ангажимента да си осигури всички останали средства, по какъв начин - това вече е друг въпрос. Кое читалище може да си осигури? Ние, например, имаме читалища без щатни бройки. Каквито и приходи да имат, как биха осигурили заплати за 10 човека, ако не си използват основно субсидията за заплати.

Между другото, 97% от субсидията отива за заплати. Даже, в повечето случаи надхвърля този процент. 100% отиват само за заплати. Как оцеляват след това, може би на базата на проекти, на допълнителни неща, които изкарват и хората. Аз се прекланям пред всички читалища. В днешно време те оцеляха. Защото имаме читалища, които имат много повече бюджет - 24 000 (той е допълнително допринесъл), 18 000. Това е вече на мениджърските умения, на хората, които могат да работят.

20% има ръст при усвояването на средства от други източници.

Кое то също е залегнало по тази точкова система. Голям процент получават, защото той има мениджърските умения.

Ама са наистина единици.

Ама от всичките 31, колко са? 10 най-много.

От всичките 30, са 3.

Не се отнася за всички.”

Групова дискусия, област Перник

По време на груповите дискусии стават ясни притесненията на читалищните дейци - че новият статут на институцията ще измени нейните функции в посока обратна на тяхната традиционна визия. Вместо да бъде културно-просветно средище и образователен център, участниците в дискусията считат, че читалището ще бъде принудено да извършва „халтурни дейности”, борейки се за финансово оцеляване.

„Ето аз ви казвам един пример - онзи ден 600 деца се снимаха с един питон за по 4 лева. Аз ще наема един питон 50 кила, ще дам 1000 лева на собственика на питона и ще изкарам 3 за един ден, гарантирам ви.

За два часа.

Ама, кажете такава ли култура трябва да правят читалищата?! И не само с питона! Вдругиден ще викна една маймунка, в по-вдругиден ще намеря крокодил.

Една мечка. Една мечка.

След това ще докарам какво ли не - циркови артисти, които така - ще развиват разни други фокуси у децата, но нищо няма да се получи на практика.

Какво стана с изкуствата? Нали това е училище по изкуства?

...норматив, дали ще е 20 стотинки на жител, дали ще е 30 стотинки, дали ще е един лев на бройка участващ в културната дейност и да се разбере, че читалищата са една бедна институция, те работят с обикновения човек. Тука богатият ботевградчанин отива в София гледа си в НДК най-добрите спектакли, отива си на концерт на Мадона и така нататък. Отива във Враца, когато е на стадиона Слави Трифонов, имат си хора пари и си отиват навсякъде даже и в чужбина да си правят какво ли не. Ние работим

с бедния електорат, който няма тези пари. Ние пускаме билета по 1 лев, за да платим за тока и за парното, за да дадем по един сандвич на самодееца. За каква инициативност ми говорите. Ама, вие знаете ли колко инициативи провеждаме, за да оцеляваме, за да покажем на кмета, че работим, за да ни даде и той пари. Знаете ли, че се скъсваме от работа и че си покъсваме самодейците от участия.”

Групова дискусия, община Ботевград

(...)

Пари има. На практика пари има. В национален мащаб тези милиони, които не се разпределят справедливо ...Пари има, но не се разпределят така, както трябва. И да се измисли една схема да се делегират бюджетите правилно и да се поставят читалищата на една плоскост, която е равнопоставена с училищата. Защото един преподавател, който преподава танци в едно училище, ще получава 600 лева, а като дойде в читалището трябва да получава 300. Ами, според вас, къде ще отиде да преподава танци? А къде децата трябва да учат танци? В училището или в читалището? Питам. Танцът част от учебния процес ли е или е част от свободното време? Музиката - също - какво е? Част от учебния процес или част от свободното време?”

Групова дискусия, община Ботевград

ПРИЛОЖЕНИЕ 1.

Процентни разпределения

1. Запознати ли сте с действащото законодателство по отношение дейността на народните читалища и обществените библиотеки?

база: всички

	Процент
да, напълно	78,4
да, отчасти	20,7
Не	0,9
Общо	100,0

2. Запознати ли сте с правата, задълженията и отговорностите на общинската администрация по отношение дейността на народните читалища и обществени библиотеки?

база: всички

	Процент
да, напълно	76,7
да, отчасти	22,9
Не	0,4
Общо	100,0

3. Необходима ли Ви е допълнителна информация по отношение на нормативната база, свързана с дейността на народните читалища и обществените библиотеки?

база: всички

	Процент
категорично да	19,8
по-скоро да	52,9
по-скоро не	25,1
категорично не	2,2
Общо	100,0

4. Има ли във Вашата община разработени и действащи механизми за мониторинг и контрол върху дейността на народните читалища и обществените библиотеки?

база: всички

	Процент
разработени са и действат	61,2
разработени са, но не действат	11,0
не са разработени	27,8
Общо	100,0

5. Разработена ли е и прилага ли се в във Вашата община политика за устойчиво развитие в сферата на културата?

база: всички

	Процент
разработена е и се прилага	64,8
разработена е, но не се прилага	8,4
не е разработена	26,9
Общо	100,0

6. Имате ли лична визия за това какво трябва да представлява съвременното народно читалище?

база: всички

	Процент
да, напълно	57,7
да, отчасти	34,4
Не	7,9
Общо	100,0

7. Бихте ли я споделили накратко:

база: 425

	Процент
културно - просветен център (творчески работилници за танцьори, музиканти, артисти, поети, художници и др.)	89,6
образователен център	64,8
социални контакти	49,2
съвременен информационен център (компютри, интернет, аудио-визуални интерактивни методи)	46,1
Общодостъпно	32,1
участия в национални и международни партньорства и мрежи, проекти, сътрудничество с общински администрации и НПО	23,3
център на гражданското общество	20,7
привлекателна, модерна и красива визия съчетаваща традиции и съвременност	18,7
консултантски и административни услуги	14,0
Общо	358,5

8. Имате ли лична визия за това какво трябва да представлява съвременната обществена библиотека?

база: всички

	Процент
да, напълно	50,4
да, отчасти	35,3
Не	14,3
Общо	100,0

9. Бихте ли я споделили накратко:

база: 437

	Процент
съвременен информационен център (компютри, интернет, аудио-визуални интерактивни методи)	93,5
Модерна и богата библиотечна база - електронна и печатна	91,8
общодостъпна	72,8
културно - просветен център (публични четения, срещи с писатели и изявени дейци на науката)	56,0
образователен център	52,2
социални контакти	40,8
консултантски и административни услуги	23,9
участия в национални и международни партньорства и мрежи, проекти, сътрудничество с общински администрации и НПО	20,1
привлекателна, модерна и красива визия съчетаваща традиции и съвременност	18,5
Център на гражданското общество	10,9
Общо	480,4

ПРИЛОЖЕНИЕ 2. Стенограма фокус група област Перник

Фокус група, област Перник

Днешната работна среща е свързана с реализацията на един проект, спечелен от фонд „Култура” по програма „Административен капацитет” и е свързана с повишаване капацитета и възможностите на общинските власти по прилагането на два основни нормативни документа - единият е Закона за народните читалища, другият е Закона за обществените библиотеки. На предходна среща, предишната седмица, ние с колегите от Радомир, участвахме в едно обсъждане, което се проведе в София и поехме ангажимент да домакинстваме работата на една фокус група по този проект на територията на община Перник. Поканили сме тук колеги от администрациите в областта; тук са колеги от Перник, от Радомир, от регионалния консултативен център. Очакваме да дойдат от областта колеги. Предлагам да започнем.

Благодаря ви за посрещането. Аз се казвам Ива Томова. Изследовател съм в агенция ЕСТАТ. Ние сътрудничим по проект на национален фонд „Култура”, чиято цел е да се подобри взаимодействието между общинските власти и читалищата и обществените библиотеки. Молбата ми е първо да се представите един по един, като ми кажете малко за вашия професионален опит, каква длъжност заемате в момента, от колко години заемате тази длъжност, какъв предишен опит имате, каква институция представлявате, въобще малко да разкажете за себе си.

Аз съм Илинка Никифорова - Директор на Дирекция „Образование и култура” в община Перник. На работа съм в община Перник и на тази длъжност от м. октомври, 2009 г. Преди това съм работила няколко години в Държавната агенция по закрила на детето, преди това в социалната сфера, с много обществени ангажименти ми е бил свързан професионалният път. Зодия Лъв съм, семейна съм, с едно дете.

Да попитам за опита ви във връзка със Закона за обществените библиотеки и народните читалища....

Не мога да кажа, че имам кой знае какъв опит. Добре познавам и двата закона. В екип с колегите от Перник и от РЕКИЦ-а миналата година се опитахме да реализираме много от нещата, заложили в тези закони. Колкото и скучен да е Закона за народните библиотеки, ние започнахме да го реализираме и него. Проведохме и първия конкурс „Директор на библиотеката”. По отношение Закона за народните читалища, мисля, че извършихме една доста полезна за читалищата дейност - много консултации, много подкрепящи дейности, семинари, така че да бъдем полезни. Това, което направихме миналата година при реализацията и на двата закона е било не някакви рестриктивни мерки, а по-скоро подкрепа и съдействие за колегите от читалищата.

Добре. А вие....?

Аз съм Наташа Александрова. Работя началник отдел „Култура” в община Радомир и съм изцяло запозната със Закона за народните библиотеки и Закона за читалищата.

Аз съм Славчо Чернев - началник на сектор „Култура” в община Перник. На тази длъжност съм вече повече от 15 години. Общо взето в една и съща сфера съм работил и преди това - свързана с културата, в това число с читалищата и с библиотеките. Мисля си, че познавам нормативната база в тази област.

Казвам се Надя Петрова и съм читалищен секретар.

Емилия Миланова и работя секретар в народно читалище „Гюра Пинджурова -1895”

Василка Николова и съм читалищен секретар в Радомир.

Благодаря. Заповядайте вие.

Аз се казвам Зорница Вангелова и съм младши експерт в Регионално експертен и консултантски информационен център на читалище. От четири години съм на тази длъжност, като три съм била по майчинство. Това ми е първата работа с такъв стаж - за читалищна дейност. Тепърва ще се развивам в тази насока.

Благодаря. А вие?

Здравейте, аз съм Иванка Василева - старши експерт в сектор „Читалища”. Повече от 5 години работя в тази сфера. И преди това съм се занимавала с НП организации. Мисля си, че познавам добре и двата закона. С колегата имаме малко повече работа относно обучения, специално с читалищните кадри. Провели сме читалищна учебна година, която си мисля, че беше много полезна за читалищата. Говоря за всички колеги, от цялата област. Имам възможност да работим с изключителни хора - говоря за областна администрация като Перник, Радомир, с останалите кметове и с областната администрация също. Никога не сме имали никакви противоречия, винаги сме стигали до добри моменти, резултати, защото в крайна сметка сме имали и финансовата подкрепа, както и в момента разчитаме на финансовата подкрепа (говоря за читалищата от администрациите). И като че ли това е в основата на целия ви проект. Така си мисля - че това е помощта, която би могла да се даде и да се направи. Видяхте накратко идеите, но може би вече ще можем да ви бъдем от полза.

Вие вече сте изградили някаква система за сътрудничество и взаимодействие между общините...

Изключителна система, не съществува такава на друго място в страната. Имахме предложение тази наша система, бяхме я кръстили... Благодаря много на г-н Чонев, това е човек който ни даде идеята за тази читалищна учебна година. Ние кандидатствахме под формата на проект в министерството. Не знам какви бяха причините. Не че не беше одобрен, той е все още заложен в Министерството на културата, да се подем и да се осъществи в цялата страна. Опитът на цялата област беше такъв, че всички общини, администрацията на град Радомир, заместник кмета и шефа по културата са хора, които също са ни оказвали съдействие. Ние успяхме да направим така, че всяка община да отдели финансовата подкрепа, да организира 4-5 семинара на годината, свързани с новия закон, със Закона за обществените библиотеки и то беше принципа на най-наболелите въпроси. Най-важното - имаме финансовата подкрепа на общините. Получи се нещо невероятно и всички биха могли да се поучат от нас. Там положихме много усилия и аз съм доволна и щастлива. Тези проекти биха могли много да ни помогнат и да ни съдействат.

Добре. Ще поговорим за това по-подробно след малко. Благодаря. А вие?

Аз съм Милчо Георгиев - старши експерт сектор „Култура”, община Перник. Дълги години работя. Преди това работех в едно звено „Център за художествена самодейност”, бях методист там. След приключването на тези звена и закриването им, бях прехвърлен в сектор „Култура”. Имах прекъсване от 10 години, бях учител в специализирано училище, защото по образование съм хореограф. Мога да кажа, че много добре познавам дейността на читалищата, отпреди 1989 г. и след това. Зная им болките, зная от какво имат нужда. Даже тук имам и два въпроса, които бих искал да

ви питам: Доколко и нужно ли е всяко читалище да има библиотека и трябва ли да развива? Защото с колегите имаме разработени, на базата механизма точкова система, където има 5-6 показателя, които се отнасят до библиотеките в читалищата. Някои от читалищата казват „Да, но сега е друго времето, не е онова време, когато читалищата са били огнище на просвета и библиотеката остава на по-заден план”. Не че съм против библиотеките, но разберете, в селата, където са по 80-100 старци, колко мога да влезнат?! Мисълта ми е, че читалището вече трябва да има малко по-друга визия. Вторият ми въпрос е: Как читалища, които не функционират и не могат да се съберат, да си направят събрание, как да станат клон?

Тоест това е нещо, което още не е законово уредено.

Имаме например индикации за 2 читалища, говоря за Пернишка община, които изявяват желание да станат клонове към по-голямо читалище.

Ама това не може да стане, ако няма промяна в закона

В закона го има, обаче точно как е - дали първо трябва да има промяна в техния устав, после при самата регистрация какви точно документи...

Има го, има го - решение на Общото събрание, промяна в устава (ако го няма в устава)

Тук участниците започват да казват „Има го, има го...”.

Всъщност по този въпрос още няма прецедент, така ли?

Няма прецедент. В закона изрично пише, че в едно населено място не може да има клон на същото читалище.

А всъщност има нужда...?

Има, има нужда...

Защо, каква е логиката да има в едно населено място клон?

Аз визирах с. Зидарци, което иска да бъде клон към с.Ярджиловци

Няма проблем, няма проблем....

Случвало ли се е досега читалище от едно населено място да стане клон на читалище от друго населено място?

Не, не

Просто клоновете в закона са изброени малко повърхностно. Трябваше да питаме разни колеги.

Аз съм Русев - експерт към РЕКИЦ „Читалища”. Журналистика съм работил 16 години. От четири години съм в читалищния център. Успяхме да направим доста неща, разбира се, с много сериозна подкрепа на администрацията като цяло, в цялата област. Може би няма да срещнат колегите в страната, друго място, за което смело може да се каже, че дори не сме общност, а семейство, когато говорим и работим по темата „Читалища”. Наистина със собствени финансови усилия, успяхме да направим тази инициатива - читалищна учебна година - както миналата, така и по-миналата година, когато всъщност дневният ред на колегията бяха промените в двата закона. Няма човек тук в залата, който не познава тези нормативни актове и няма опит в практиката, в прилагането им. Може би това е по-валидно за Закона за народните читалища, защото там случаите са повече. Като че ли на заден план остана Закона за обществените библиотеки и неговите приложения. Това е малко по-тромава материя, касае малко по-тесен кръг, по-малък брой хора и затова, като че ли, дискусиата не се върти около неговите текстове, а се върти повече около разписаните в Закона за

народните читалища. Не мисля, че има непознаване, че някой от нас е срещал конкретен проблем, просто може би има детайли от закона, които трябва да се доизкусират. По-нататък, в хода на дискусиата, ще говорим още.

Добре. Мерси.

Асенова съм - заместник-кмет на община Радомир. Работила съм като учител в училище с разширено изучаване на изкуства. Смятам, че познавам законодателството в сферата

Добре. Благодаря.

Аз съм Николова. Работя в отдел „Култура”, Радомир. 32 години работя в отдел „Култура”. Познавам добре законите. Мисля, че със сегашното общинско ръководство имаме едно много добро взаимодействие при работа с читалищата в общината. Смятам, че този проект идва много навреме, защото доколкото разбрах, този проект ще излезе с един наръчник в помощ на общинските съвети и общините, работата им с читалищата по места и по общините мисля, че много добре се справят в тази насока. Ние имаме по-скоро проблеми с общинските съвети - смятам, че общинските съветници не познават добре нормативната уредба в сферата на културата и понякога вземат абсурдни решения, и се намесват в дейността на читалищата.

Можете ли да дадете такъв пример?

Например на последното заседание на Общински съвет в Радомир вземат решение читалищата са второстепенни разпоредители на бюджета. Как може читалищата да са второстепенни разпоредители? В Закона е написано, че това са самостоятелно управляващи се звена, те си управляват бюджетите. И те го гласуват.

И какво се случва след това?

Засега нищо. Ще го коригираме. Въпросът е, че те го гласуват.

Вие казвате, че има много добро взаимодействие между читалищата и...

Имам предвид, че при нас се утвърди една традиция за ежемесечните срещи с читалищата. Всеки месец читалищата от общината идват на месечни съгласувания, на които обсъждаме както предстоящата работа за следващия месец, издаваме културен календар за месеца, тоест ние добре знаем къде какво се случва. Те помежду си имат възможността да общуват, да си обменят идеи, да си гостуват, да си разменят програми. Тоест те са много полезни в тези съгласувания. Така и общината има поглед върху работата на читалищата и може винаги, във всеки един момент да им бъде полезна. И така се и случва - когато имат нужда примерно с транспорта да участват някъде или общината поема този ангажимент, или с някакво друго съдействие по отношение реализирането на техни изяви, празници.

Добре. Сега бих ви помолила да направите една обща оценка на действащото законодателство в сферата на обществените библиотеки и народните читалища. Като цяло, според вас, има ли текстове в двата закона, които си противоречат или по някакъв начин създават неясно положение, трудности при прилагането им. Защо библиотеките в народните читалища са най-много реално...

Всяко читалище има.
Почти всяко.

Не съм сигурен дали го имаше като правило, но под 3000 тома, не може да претендираш, че е обществена библиотека. Това е границата. Защото 3000 тома може да има във всеки частен дом. По отношение на Закона за обществените библиотеки, мога да кажа само това, че този закон е разписан изключително (не се чува). Там има 20 страници за народната библиотека, има 15 страници за регионалните библиотеки, има 4 текста за останалите.

Които реално са читалищните.

Да. Така че, няма смисъл да коментираме Закона за обществените библиотеки като цяло, нас ни интересува в по-голямата си част (с изключение на колегите от администрацията, които имат отношение към регионалните библиотеки) статута на читалищните библиотеки и върху това трябва тепърва да се мисли и да се работи.

Има ли нещо в Закона за народните библиотеки, което по някакъв начин да допълва Закона за читалищата или пък да е в конфликт с този закон, нещо което ви създава трудности, пречки или напротив - да ви помага?

И двата закона действат независимо един от друг.

А така ли трябва да бъде?

Мисля, да.

Има противоречие между двата закона точно в частта, за която говорим - читалищните библиотеки. Там са абсолютно регламентирани какво точно представлява читалищната библиотека, как функционира, кой я управлява и т.н... Според мен последната му редакция не е много адекватна. Има някои срокове, които взаимно се изключват. Всяко читалище е задължено до края на календарната година да представи програма за развитие на дейността си през следващата година, която се гласува в Общинския съвет. Тази програма трябва да се вкара само до дейностите, без финансовата част, защото пък финансовите отчети се вкарват в общинските съвети до края на март и се гледат на първо заседание през април. За мен това е абсурдно, защото в крайна сметка внесли сме програмата, без да знаем всъщност как е обезпечена тази програма на практика и някакви дейности, които може да се окажат в края на годината изключително пожелателни, ако отчетите, които са внесени не се приемат, какво ще се случи?

В тази връзка, с колегата Чанев, преди изобщо да говорим за практика, тоест в процеса на въвеждането на тази практика през миналата година за събирането, обсъждането и внасянето за разглеждане в Съвета на тези програми, водихме един разговор, потърсихме компетентно мнение и всъщност се оказа (това е нещо, с което и до ден днешен не мога да се съглася), че Общинският съвет трябва да гласува държавната субсидия, едновременно с пари на общината, ако има такива допълнително. За мен това е един пълен абсурд. Значи едни пари, които държавата е дала целево, знае се вече за какво са дадени, да бъдат гласувани от Общинския съвет, някак ми звучи абсурдно, но така или иначе го прилагаме като практика, след като запознатите с правото твърдят, че тези пари трябва да бъдат гласувани. Може би Славчо ще ме допълни тук.

Става въпрос за това, че в закона това не е разписано като текст. Ние трябваше да направим юридическа консултация през Министерството на финансите, за да кажат, че и тази субсидия минава през гласуване. Целевата държавна субсидия, която преди това не е била гласувана, нито в Общинския съвет...

За нея има Закон за държавни бюджети и тези два закона кореспондират, и това е просто безсмислено, което ти казваш.

В Общинския съвет такава сума идва за заплати на училищата, за заплати в детските градини, никой не ги коментира, те просто се приемат като част от бюджета на общината.

Искам да ви питам, дали според вас всички страни, които са уредени в този закон го познават добре и могат да го прилагат, тоест преди малко казахте, че общинските съвети не са много наясно с действието на законодателството по отношение на народните читалища. Самите читалища дали са запознати с нещата които те трябва да правят и да подават към вас?

Естествено

Доколкото зависи от нас, сме се постарали да прочетем закона групово, публично, на поредица от семинари и работни срещи, така че има немалка степен на познаване на нормативната база.

Това, което споделиха колегите от Радомир, че самият Общински съвет и Комисията по култура и образование като такъв не познават закона.

Освен този пример, ще ви дам и друг. Миналата година, когато Общински съвет в Радомир не ни гласуваха годишните програми за дейност на читалищата, по някакви необясними причини, аз лично не можах да разбера . Още един парадокс - Общински съвет се намеси в разпределението на държавната субсидия. Откъде-накъде ще се меси. Аз имам комисия, заповед на кмета, тоест целият механизъм абсолютно е спазен и изведнъж Общинския съвет, на тяхна сесия, без да е включено в дневния ред за разглеждане, поставя този проблем, вземат решение комисията да бъде наново свикана и да преразгледа. Защо трябва наново да бъде преразглеждана, никой не казва защо. Имам подписите на членовете на комисията. Едно читалище не се е подписало. И какво от това? Това, че един не е съгласен и не му харесва разпределението, не означава, че ние не сме си свършили работата. Затова казвам, че Общината абсолютно точно и стриктно си върши работата по отношение на читалищата - и като методическо съдействие, и финансово, във всякакво - каквото може да подпомага дейността на читалището, го прави. Ние имаме редица такива изяви, които си ги организираме в нашата община, с всички читалища от общината и самата община. Всички самодейни колективи от цялата община ги събираме заедно и то по тяхно желание, защото на тях им харесва и така искат да празнуваме Деня на самодейността. Това е и с подкрепата на Общината, която осигурява заплащане, озвучаване. По този начин са всички празници. Ето, и на 14 януари всички читалища взеха участие, направихме един голям, хубав празник в Радомир.

Може би да излезем малко от този частен случай, защото все пак сферата на компетенциите на Общинския съвет е много широка и не може да изискваме от всеки един общински съветник да познава целия спектър от законодателство. Въпрос на ситуиране на самия съвет и какви хора попадат в конкретния мандат. За съжаление ние имаме щастието или нещастieto да има определен тип специалисти в Общинския съвет, въпреки всички изисквания, които всяка политическа партия реди листите да има всякакъв род специалисти. Не се случва това в крайна сметка и затова и ситуацията при нас е такава. Не знам дали да го кажа като обобщение, но според мен културата не е сред приоритети на държавната ни политика, не е и приоритет на по-голямата част от общините. Особено бедните общини. И затова е така. Всъщност ако административните служители имат възможност да ходят на обучения, да се виждат помежду си, да си обменят мисли, за общинските съвети това не е толкова така. По-скоро някакви по-тематични срещи, например поне председателите на комисии да могат да се срещат и да си ги говорят тези неща. Защото не е нужно председателят на комисията да познава Закона за читалищата и за обществените библиотеки. Ако

другите са подготвени добре, могат да го убедят какво трябва да направи в крайна сметка.

Може би в този наръчник трябва да има отделен дял за отношението на общинските съвети в изпълнение на закона за читалищата.

В този наръчник, ако го има ясно разписано, от тук нататък аз мисля , че няма да има проблем.

Няма да се стига до парадокси като този.

Да, да.

Какво трябва да съществува като текст? Той, , Законът е написан? Там е ясно, всеки може го да прочете. Въпросът е какво да им каже конкретно Наръчникът, свързано с тяхната работа, тоест не просто „дайте правила”, а какви да бъдат тези правила?

Каква е ролята и мястото на Общинския съвет в приложението на този закон?

Програмата за развитието на читалищната дейност на територията на съответната община и отчета на съответното читалище

Да, ама в закона пише „приемам” и те като прочетат „приемам”, някои хора с по-високо самочувствие разбират , че те могат и да го кажат как ще се случи точно, а на всичко отгоре и парите да разпределят.

Тоест вътре би трябва да има по-скоро какви са техните права и задължения, а не казуси да кажем...

Да, така си мисля, че от това ще има полза, поне такива изцепки няма да има.

Според вас има ли празноти в нормативната уредба, някакви казуси, които дават възможност за заобикаляне на закона, които трябва да бъдат изрично обяснени по този начин? Има ли нещо, които може да се тълкува по различни начини?

Разпределението на субсидиите. Няма място, където да се разпределят пари и всички да са съгласни, когато има някакъв механизъм, който е обаче за общинската субсидия на практика разписан, не толкова за държавната субсидия.

А по отношение мониторинга и оценката на читалищата, доколкото знам, трябва да извършват такива неща. Ясно ли е?

Къде в закона е посочено, че трябва да извършват такива неща?

Това е и моят въпрос. Понеже, предполагам, че трябва периодично да се дават някакви оценки, поне така говорехме с юриста. Значи май не е много ясно кой трябва да ги извършва.

Въобщо не е ясно.

От друга страна читалищата какво трябва да подават като информация?

Въобщо не е изяснено.

Това са юридически лица с нестопанска цел.

Веднъж законът казва, че това са самостоятелни юридически лица. Втори път казва как се откриват например читалищата. Трети път казва как се закриват и тук спираме с двоеточие. Кога и как едно читалище се закрива? Това според мен категорично не е изяснено или най-малкото, практиката е неясна.

И имат ли общините прави да закриват?

Общината няма такова право, категорично. В предишния вариант на закона имаше един член, в който изрично беше записано, че надзорът на читалищната дейност е на Министъра на културата. Сега вече и това го няма. Създадох се едни странни НЕ-институции, каквито са читалищните центрове, с изключителен потенциал, според мен, но те не се развиха като институции. Не знам дали сте запознати с мястото, ролята, потенциала на въпросните читалищни центрове. Те съществуват в момента във всички областни градове в републиката, всъщност са бройки към определено читалище, той ги командва, назначава, уволнява, какви функции и какви права имат. Да, те оказват експертно-консултантски, методически и прочее уж услуги. Кой ги контролира? Освен тяхната собствена съвест и инициативност, никъде другаде тези проблеми не са... Когато се роди идеята за читалищните центрове, аз много романтично и наивно си представях, че примерно по аналогия с регионалния инспекторат на образованието ще има една институция, която ще има методически, но и контролни функции по отношение на читалищата. Ние чудесно си партнираме с колегите, но ние си партнираме на лична, частна, колегиална основа, а не на нормативна база.

Добре, а какви трябва да тези механизми за мониторинг и контрол, защото все пак целта е да се видят някакви положителни резултати?

Не познавам законово разписани такива механизми. Дано не съм прав, коригирайте ме, колеги, но аз не познавам законово разписани такива механизми. Въпросите се решават от практиката според индивидуалните виждания явно на колегията. Например в община Перник, в структурата на сектор „Култура” сме заделили един старши специалист, който отговаря конкретно само за читалищата. Но, повтарям, никъде не сме задължени да правим такова нещо.

Все пак, можете ли да ми дадете примери за някакви положителни практики?

- Положителни мога да ви дам, но аз останах с впечатлението, че питате каква е нормативната база. Нормативната база в това отношение не е изяснена. А положителни примери мога да дам. Специално за Перник, няма защо да сме излишно скромни. Изключително добре си партнираме и по хоризонтала, и по вертикала - ако приемем, че по хоризонтала е сектор „Култура” в читалищния център, по вертикала визирам самите читалища. Съвместно работим, съвместни инициативи са тези, за които се спомена вече. Не знам дали сте запознати в детайли, но например инициативата за читалищна учебна година - една поредица от форми за обучение, за обмен на добри практики между всички наши читалища, предхождани с анкети, социологически проучвания, за да се открият реалните потребности, привличане на външни специалисти, изясняване на проблемите от практиката - нещо, което според мен е много интересно и ползотворно. Другото, които се спомена преди малко, важно е, защото засяга много болезнен за читалищата проблем, това е т.нар. разпределение на субсидията за читалищна дейност. Има един много стар механизъм на Министерството на културата, методически механизъм за разпределяне на читалищната субсидия, на базата на който ние сме разработили цялостен алгоритъм, определили сме една точкова система, заложили сме си свои коефициенти, кои насоки от дейността стимулираме в работата на читалищата, периодично следим изцяло работата на читалищата, периодично следим точно по тази точкова система работата на читалищата и в крайна сметка годишното разпределение на читалищната субсидия става на база тази точкова система, тоест мониторинг на база оценка дейността на читалищата.

Как точно се извършва тази оценка?

На базата на този механизъм, който споменах, сме определили точкова система с коефициент на тежест.

Но тя не е въведена във всяка община.

Не, това е само за община Перник.

И колегите от община Радомир, вече в различна разновидност, заради техните приоритети. Да речем за развитието на танцови състави през миналата година, читалищата получават малко по-голям брой точки. Така общината има възможност да провежда някаква политика, колкото и малко да са парите.

От една страна стимулира определени дейности, от друга страна прави оценка на дейността на читалището. Иначе по отношение на проблемите, само да маркирам, недостигът на средства е тотален. Държавната субсидия, която се получава е само за заплати. Няма задължения към общинските съвети да отделят средства за читалищата; няма задължения общинските съвети да отделят средства за издръжка на базата и всяка община в движение решава тези проблеми. Ние имаме 31 читалища. От съществуващите около 30 киносалона, използваеми са 2-3, като пример говоря. Ние нямаме средства, читалищата още по-малко, да направят изискуемите по закон противопожарни... Това никъде не е нормативно решено.

Ами поддръжката на сградите?

Точно, точно. Поддръжка на сградите, ремонти, отопление и пр. Въпросът с наемите. Чии са сградите в крайна сметка, кой има право да отдава под наем читалищно имущество и при кого отиват средствата? Толкова години от приемането на закона (октомври, 1996 г., ако не ме лъже паметта), проблемът е висящ, защото има страотно противоречие между Читалищния закон и Закона за общинската собственост. Законът от 1996 г. прогласи, че се връщат читалищните бази на читалищата, но това не е регулирано в Закона за общинската собственост, така че никаква база не им беше върната, а се предоставя базата за 10-годишно безвъзмездно ползване. От което произтичат пък нататък проблемите - с наем, с издръжката на тази материална база.

Тоест, това също е въпрос, който следва да бъде изяснен.

Все някога трябва да бъде изяснен.

Той е изяснен, но не в полза на читалищата. Тъй като техните сгради са публична общинска собственост, по Закона за общинската собственост, с частната общинска собственост се разпорежда кмета и обикновено това разпореждане става в полза на общините.

Тоест читалищата ползват общинска сграда безвъзмездно, но реално погледнато нямат право да прибират наем

Прибират, ако е за съвместна дейност

Тоест заобикаля се закона със сключване на договор за съвместна дейност с някой И не на последно място - кадровото назначаване на работещите в читалището. В закритите полувисши институти, където бълваха читалищни кадри. Библиотекарите си имат висши институти, докато за читалищата - ние нямаме институция, която да изгражда кадри в читалищата и там работят всякакви - от средно до висше образование най-общо.

Като става дума за кадри, припомнете си изискванията на Закона за обществените библиотеки - кои хора могат да бъдат библиотекарите и ми кажете каква е практиката в с. Горно Нанадолнище с участието на библиотека от читалището.

Ама там няма библиотекар, там има читалищен секретар

Ама отиваме в противоречие със Закона за обществените библиотеки.

Абсолютно вярно.

Там имаме един гратисен период, който ще изтече. Какво правим?
Ами ще променят закона.
Дамите да си запишат тогава.

Ама всъщност нашата цел не е да променяме закона...

Ние казваме какви несъответствия има и не се работи в тази насока. Промените, които се правят в Закона за общинската собственост са много периодични. В последните години той беше променян няколко пъти, докато Закона за народните читалища е променян 1996 г. и 2009 г. И няма как той да кореспондира с останалите закони, които касаят работата на читалищата. Ние явно сме държава, в която все още законодателството не е синхронизирано, говоря в сферата на културата. Общините са администрации, които се съобразяват и с други закони, освен чисто секторните, а пък този за общинската собственост ни е водещ, на практика. Вижте сега, ние разбираме смисъла на вашия проект, но е добре, ходейки в страната и събирайки такива практики, те да стигнат до първоизточника, защото по време на обсъждането на промените в закона, част от авторите му искаха мнения, препоръки, но никой не видя никакъв готов проект, за да каже, че тук нещо не е уредено. Никой не видя проекта, преди закона да излезе. Той си беше коментиран в един тесен кръг, бяха събрани мнения и предложения на парче оттук оттам, събраха се няколко мислеци глави и сътвориха Закона за народните читалища.

Понеже ние не можем да изменим закона и не е това нашата цел, целта ни е от този закон, който съществува, ние да направим едно приложимо нещо.

Ама той не може да стане на 100% приложим без да има промени в него.

Може би след време, ако някой има инициатива и желание да направи измененията, законодателният орган може да ползва тази информация.

В момента в Народното събрание явно никой освен вносителите не знае в каква посока се предвиждат промените. Ние дори бяхме останали с впечатлението, че заниманието е относно промените в закона, които предстоят и се оказва всъщност, че не е така.

Целта на този проект е да се създаде по-ефективно партньорство между всички страни, уредени в този закон.

Извинявайте, не схващам, продължавам да не схващам, подскажете ми. Как го виждате това? Как да се създаде по-добро партньорство между страните? Подскажете ми.

Вие дадохте такива примери - правите си семинари, работни срещи, обсъждате, правите точкова система за оценка и т.н. Това, може би, не се прави от всички общини.

А за ноу-хау кой ще плати?

Доколкото знам, целта е да бъдат изведени някакви разпоредби, които да уреждат, например, ако ще се създава някаква оценка, то да е наясно как ще се прави тази оценка, защото вие казвате, че внасяте програма, после нейния бюджет се одобрява и после реално няма оценка. Какво се случва след изпълнението на тази програма?

Тези отчети, които внасят председателите на читалищата в Общинския съвет е своего рода точно това. Те правят отчет на това, което са свършили предходната година. По-скоро, моята мисъл беше, че има някакво разминаване между внасянето на новата

програма и отчета. Може би това е правено на практика преди години, когато се внася бюджета на общините да се гледа през април, може би в тази връзка. Значи ние сега от излизането на държавен вестник, сега беше, февруари месец се приемат бюджетите на общините, ние ще гледаме отчетите на читалището през април и добре е, ако преценим, че те не са си свършили работата, ние вече сме им разпределим парите.

Добре, сега всички читалища ще си внесат своите отчети в Общинския съвет и какво от това, какво ще направи Общинския съвет? Всяко читалище внася, но какво от това? Абсолютно самоцелно се внася програма. След това се приема бюджета. След това се приема отчет. Апропо, разпределението на субсидията е обвързана с договор между кмета и читалището. Изпълнение на програмата - връщаме се сиреч, в началото. Законът изяснява алгоритъма и взаимните права и задължения. Но, момичетата са прави - нашите правомощия не ни позволяват да имаме законови инициативи, да променяме нормативната база. Въпросът е при тази нормативна база какво правим и почвам да си мисля, че вашият проект има за цел да открие плюсове и минуси на нормативната база; вероятно има за цел да популяризира библиотеките на различните места, които се ползват; вероятно вашият проект би могъл да направи някакви препоръки, някакви методически указания за различните етажи, както стана дума с примера от Радомир по отношение работата на Общинския съвет, по отношение работата на общинската администрация, в т.ч. и конкретни препоръки към дейността на читалището...

Да, целта е да се улесни живота на всички участници в този процес, за да може закона да се спази и прилага възможно най-ефективно, тоест на всеки да е ясно в какви срокове какво трябва да направи, за да не се затруднява работата на никой. Ние затова питаме дали има много проблеми, новости, които трябва да се изчистят - вие казахте за финансирането, за кадровия подбор.

Финансиране, кадровия подбор, данъчното облагане. Страшно е. Рано или късно ще влезнат на проверка в читалищата и предварително ми е жал за проверката, защото ще има санкции. Читалищата са изцяло данъчно задължени. Доскоро бяха осигурени. Сега с изпълнението на закона, са изцяло данъчно задължени.

А смятате ли, че има ли нужда от обучение?

Категорично.

А само в това отношение ли?

Не само в това отношение. Неслучайно, преди малко, няколко пъти говорехме за нашия проект, наречен читалищна учебна година - централизирано, систематизирано и редовно да обучаваме нашите читалища.

Идеята тогава беше на база на техни подадени желания, вече сортирани по точкова система...

Аз си позволявам да прекъсна колежката. Ако представлява интерес читалищната учебна година, точковата система за оценка на читалищата, дайте им пълната информация, бумагите...

А има ли някаква общинска политика за устойчиво развитие в сферата на...?

Естествено, във всички сфери.

Сега предстоят икономии в общинските планове за развитие и ще започнем да мислим, а пък следващите ще довършват идеите, които ние сме замислили, дай боже те да са диаметрално различни от това, които ние имаме намерение.

Тоест за момента е само планиране, без практическо прилагане.

Програмите за развитие са на практика от 2007 до 2013 г., така че, ние работим и се позоваваме на тях само ако желаем.

Накрая можете ли да ми кажете какво трябва да бъде народното читалище днес, как трябва да изглежда. Също така и за библиотека и дали реално така изглежда, дали визията и реалността съвпадат? И съответно препоръки как визията която имат да се достигне.

Сигурно са по-малко от сто читалищата в страната, които могат да отговорят на условията на едно съвременна неправителствена организация. Над 3600 са общо на брой, ако ползваме нашата статистика, че след пререгистрацията 20% от читалищата ще отпаднат и ако приемем, че тя е общовалидна за цялата страна, направете сметка, че около 700 читалища ще отпаднат след регистрацията и броят им ще се снижи някъде до 2800-2900. Интересна информация за статистиката.

А всъщност защо трябва да се получи пререгистрацията?

Защото преди 15 г., когато са се регистрирали читалищата по условията на стария закон и понеже читалищата са средище на родолюбие в някакъв смисъл, израз на местния патриотизъм, всички са си възстановили читалищата, регистрирали са ги в съответното населено място. След тези 15 г. нито се знае кой е член на Управителния съвет, защото по селата има 50-60-100 души, колко души са измрели. Значи за да поддържаш регистрацията на едно юридическо лице с нестопанска цел, самата процедура е сложна и тромава, изисква време. Хората не разполагат с такова - чак толкова, за безсмислицата да уредиш юридическия статус на читалището, вместо да свършиш нещо полезно за самото читалище.

Но все пак, но нали самото читалище трябва да съществува, за да развива дейност.

Ама нали трябва да се намери някой себеотдаден, който да се занимава и да върши цялата тази работа. Не можеш да поддържаш юридическо лице с нестопанска цел в съвременната им форма в с. Горно Нанадолнище, няма ги кадрите.

Няма и хора. Тези населени места откъде да намерят 50 души?

Освен това, има много населени места, в които жителите са под 50, а да намерят пък и 50 члена.

И да намерят хора, които наистина да са толкова големи ентузиаста

Една организация от порядъка на 200 лв. изисква да се пререгистрира читалището

Това е смяна на печат, смяна на норми

Всичко.

Някой да ходи, да пътува до Перник, да се връща, кой ще му плати командировъчното? Никой.

И може би това е целта с новата пререгистрация. Защото наистина ние разглеждаме за нашата, цялата област, гледаме, че има 84 пререгистрирани нови читалища от общо 109. Което автоматично ни навежда на мисълта, че са останали малките селища, които са под 50 човека и фактически няма възможност по закон той да отговаря на новия закон.

А и да има възможност, няма кой да го свърши.

Напоследък попадаме на 2-3 случая, идват представители на селото, който е кмет, председател на читалище и член и всичко. Той се опитва да го пререгистрира, но той

има 40 човека, как да го направи. В същото време казва „Моля ви се , дайте 200 лв. защото наистина ми трябва да извадя нотариален акт, свидетелства, за наема, адвокат, един ред документи.

Нали се сецате, че като умре един от членовете на Управителния съвет, всичко това се случва наново.

В едно село има 20 човека, които са с роднински връзки. Когато тези роднински връзки се окажат пречка, пишем нов чл.17, че нямаш роднински връзки или се отказваш. Пълни безсмислици

Ами това с годините?!

И новите години. Хората стоят в архива, за да открият годината, когато е създадено читалището, за да могат да сложат годината. И в повечето случаи, защото трябва да ви кажа, че аз познавам всички читалища, всички секретари и председатели, и напоследък не мога да запълня 109 години. Не мога, забравям. И почвам като лудите - по цял ден да работя това, за да направя справка. За нас също е трудно. И тук искам да ви попитам за целевата група на проекта - кметове, заместник кметове, общински съвет. Наистина, къде е мястото в центровете на хора като нас, които са междинното звено между читалищата, между Общинската администрация и Министерството на културата.

Не се кахърете, момичета, закона ще го променят два пъти тази година. Една промяна ще има най-малко.

И онази добра практика, за която ви казахме - за механизъм, за читалищна учебна година, разработен е проекта, направен е, даже имахме спечелена част от нещата и всичко приключва.

Ако има възможност да го изясним този въпрос, със структурирането на тези регионални центрове. Всъщност те са структурирани по някакъв проект. И след това е трябвало да се разраснат като регионална структура, защото Министерството на културата няма изнесени такива регионални структури, както всички останали министерства. Тъй като не е имало време, чисто управленско да се проиграят тези неща, затова останаха висящи тези регионални центрове.

Как да не е имало време? Или не ги разбирам, или не съм запознат с нещата.

Това ми обясниха експертите от Националния фонд „Култура”. Всъщност трябва да им намерят бюджет, това е основното. За да има една такава регионална структура, тя трябва да има бюджет.

Трябва да ви кажа и друго. 90% от преходите които се правят в читалищата, се правят с помощна на центровете. И се печели наистина много.

Слави, да ти кажа сега. Коментираме въпроса със структурите. Въпросът е как да кажат в условията на тази криза, че трябва да разкрият 76 места?

Има ги реално тези места.

Има ги. Но ги е страх ги да го кажат публично. И сега дали да е една бройка или две бройки? Това е проблемът в момента. Министерството една ли да запази, две ли, три ли? Какво ще кажат политиците? А пък обществеността какво ще каже? Иначе, нагласата вече я има, коментира се.

За читалището като институция, според мен идеята да бъдат най-голямата мрежа от NGO-та след няколко години, ще се провали, защото най-трудно се променя мисленето на хората. Смятам, че ние мислим за читалищата все още като за NGO. По-скоро за нас това има съвсем различна представа, пък да не говорим, че за едно село читалището е мястото, където се събират, да си пеят, да съхраняват традицията, да си обменят мисли и т.н. Те нямат реално капацитета да го правят, защото селата ни се обезлюдяват и състаряват.

Знаете ли колко е субсидираната численост за тази година? За 365 дни, за едно читалище? - 5700 лв., в това число за заплати, осигуровки, за дърва, за наем, за ток, за носии, за каквото се сетиш. Това е държавната субсидия. При условие, че минималния т осигурителен праг за библиотекар е върху сумата от 374 лв. Минималният осигурителен праг за читалищен секретар по новия нормативен

документ е 512 лв. В момента колеги водят кореспонденция с Министерството на финансите ако може малко да снижат този праг. Защото нито едно читалище няма да може да издържи с осигуровките на този праг. А ще плаща по държавната субсидия, ще връща на държавата парите за осигуровки.

Не е съвсем така.

Така е.

Държавната субсидия осигурява минималната работна заплата. Читалището поема ангажимента да си осигури всички останали средства, по какъв начин - това вече е друг въпрос. Кое читалище може да си осигури? Ние, например, имаме читалища без щатни бройки. Каквито и приходи да имат, как биха осигурили заплати за 10 човека, ако не си използват основно субсидията за заплати.

Между другото, 97% от субсидията отива за заплати. Даже, в повечето случаи надхвърля този процент. 100% отиват само за заплати. Как оцеляват след това, може би на базата на проекти, на допълнителни неща, които изкарват и хората. Аз се прекланям пред всички читалища. В днешно време те оцеляха. Защото имаме читалища, които имат много повече бюджет - 24 000 (той е допълнително допринесъл), 18 000. Това е вече на мениджърските умения, на хората, които могат да работят.

20% има ръст при усвояването на средства от други източници.

Което също е залегнало по тази точкова система. Голям процент получават, защото той има мениджърските умения.

Ама са наистина единици.

Ама от всичките 31, колко са? 10 най-много.

От всичките 30, са 3.

Не се отнася за всички.

Благодаря ви много за отделеното време.

ПРИЛОЖЕНИЕ 3.

Стенограма фокус група община Ботевград

Фокус група община Ботевград

... Въпросът е да го използваме при анализа, не се притеснявайте, няма да бъдете цитирани поименно кой какво е казал.

Детектор на лъжата ще има ли?

Ами, забравихме го в колата, ама...

Тук се води официално СРС.

Неофициално.

Официално, щом ни принуждават.

Първо да ви се представя. Казвам се Ива Томова, работя като изследовател в Агенция „Естат” от три години. Изпълняваме доста проекти, свързани с Държавни фондове и Оперативни програми. Този проект е финансиран от Национален фонд „Култура” и целта е *(не се чува)*... и как може да се подобри активността и административния капацитет на общинските администрации при прилагането на Закона за обществените библиотеки и Закона за народните читалища. Общо взето, днес ще си говорим за двата закона. И така, най-общо целта на днешния разговор е да видим дали има някакви проблемни области в закона, дали имате неясноти, нужда от допълнителна информация и обучение. Да ни разкажете за някакви по-интересни казуси или проблеми, които сте срещали в практиката си, да разкажете малко повече за мониторинга и контрола по прилагането на Закона, също така дали има някаква устойчива политика за развитие на читалищната и библиотечната дейност - общо взето за това ще си говори - оценка на законодателството, как то се прилага и как може то ефективно да се прилага чрез партньорство между заинтересованите страни, обучение и така нататък. И първо ще ви помоля да се представите един по един и да кажете как се казвате, каква длъжност заемате, да кажете малко повече за институциите, които представлявате и за опита си по прилагането на двата закона. Да започнем от вас.

Николай Найденов се казвам, постановчик съм в читалището. Занимавам се с организирането и провеждането на програми, свързани с читалищната дейност.

Благодаря.

Аз съм, председател съм на голямото читалище.

От колко години се занимавате с читалищна дейност?

Ами, 12 години в социализма бях председател на Съвета за духовно развитие.

Благодаря.

Аз съм Петя Мишева от Регионален център - Ботевград, от 2005 се занимавам с читалищна дейност.

Людмила Чудомирова, главен библиотекар на Общинска читалищна библиотека „Иван Вазов”. От 2005 година се водя библиотекар.

Цвета Накова - работя като специалист културни дейности в читалище „Христо Ботев”. Отскоро.

Весела Божкова - главен специалист „Култура и вероизповедание” в Общинска администрация - Ботевград. От 2004 година работя тази работа. Като втора работа съм хореограф в читалище „Христо Ботев”. От двете страни на барикадата понякога е много трудно, но пък поне относно финансите имам добро разбиране - като няма - защо няма. Не сме превели и така нататък, а на нас не са ни преведени... Въпреки всичко културният живот в Ботевград е доста богат и разнообразен. И читалището е пълно с всички жанрове изкуства почти.

А вие колко читалища имате в общината?

Дванадесет регистрирани и шест работещи. Силно работещи, да кажем.

Там, където има щатни хора, има и дейност. Там, където на обществени начала се разчита, няма дейност, няма какво да се лъжем.

Казвам се Цантева-Дамянова - Читалище „19 Февруари” - село Скравена. Работя като библиотекар в читалището от 90-та година до момента и се занимавам и с друга читалищна дейност извън библиотечната.

Благодаря.

Наталия Панчева - експерт „Култура, вероизповедание и гражданско състояние” в община Правец. На тази длъжност съм от 2008 година.

Румен Петров се казвам, секретар съм на читалището в Етрополе „Тодоро Пеев 1878 година... (не се чува). От два месеца съм секретар. Преди това съм работил в сферата на културата. Бил съм секретар на читалището в Правец преди доста години.

Добре.

Росица Иванова се казвам. От Етрополе - главен експерт „Култура и вероизповедание”. От един месец съм на тази длъжност. Това е едно предизвикателство за мен. Тепърва навлизам във всички тези сфери.

Добре. Мерси.

Цветанка Маринова - секретар на Народно читалище 6.40 мин. не се чува в село Врачеш. От 1985 година съм секретар на читалището.

Благодаря.

Аз съм .... от 2006 година.

Добре, мерси много. Сега, ако можете да направите някаква оценка на действащото законодателство, касаещо обществените библиотеки и народните читалища. Има ли, според вас, някакви неуредености в двата закона, някакви противоречиви текстове, нещо, което създава проблем при работата ви? Ако искате първо да кажете доколко сте запознати общо със законодателната рамка и имате ли някакви проблеми, неясноти в практиката...?

Едва ли някой не е наясно със Закона, както и с проблемите, които произтичат от законодателството Първото, което е важно и което създава проблем е неравнопоставеност на читалищата в цялата страна и това е самия закон, по който се регистрират, превръщането им в някакви фирми с нестопанска цел...някакво фирмено дело, някакъв Съд, който им разглежда учредяването и който дава право, след това учредяване, да работят, едва ли не, като търговски дружества с нестопанска цел, което всъщност е големият проблем пред народното читалище в момента - като тотално голям проблем, тъй като поставя читалището в една функция, която - или се отива в една крайност да се правят - и на много места се направиха такива и се извличат страхотни печалби от базата, или пък се регистрират частни читалища, които получават финансиране, а утвърдените читалища не могат да се доберат до такова финансиране - и ми се струва, че като цяло в Закона несправедливо отсъжда мястото на читалищата. Държавата по този начин, приемайки този Закон, адбикира тотално от читалищата. Това, че като държавни дейности те получават някакво недофинансиране - това са едни трохи, които просто, не само, че не стигат за две работни места със заплатите, ами от 7100 в делегиран бюджет утвърден стандарт, премина на 5700. Може да си върви надолу до нула по начина, по който е прието законодателството и по мястото, в което е поставено читалището. Аз искам да говоря и вие след това ще говорите. Така.

Добре.

Тъй като аз имам големи наблюдения и контакти с всички колеги от Софийска област, от други градове, срещала съм се с колеги от големи градове, примерно, Хасково, Враца - имаме традиционни контакти с някои - и всичките се срещаме с еднакво количество проблеми. И всички сме еднакво разочаровани от това, което се случва с народното читалище и с неговото недофинансиране. Всъщност, читалищата, ако останат в една рамка есенно време да си дава намеренията пред общината, пролетно време - в март месец общината да му приема Програма за развитие, да получава държавна субсидия като държавни дейности - едни трохи - и да развива самостоятелна дейност, която е абсолютно нерегламентирано кой както намери за добре да вкарва някакви собствени приходи в своята хазна, за да може да оцелява...

Добре, как трябва да се регламентира това, според вас, защото целта е всъщност...

Значи, според мене, трябва да се делегират бюджети на читалищата така, както на училищата. Читалището, извинете, е едно училище. Едно училище по култура. По масова култура. То обучава самодейци. То не само ги експлоатира да пеят и да правят концерти - то ги учи. Затова назначават диригенти, режисьори, постановчици ...така, че те са поставени...дали са на 60 години, дали са на 80 - те са поставени в една учебна обстановка в същата, в каквата са поставени учениците в училище. Делегираният бюджет в едно училище е на бройка ученик. Указано. И той получава примерно 1200, 1500 лева издръжка. Делегираният бюджет в читалището е на бройка работещ. Ама, тая бройка работещ - тя не може да се движи във времето. Значи, ако искаш да се скъсаш от работа, ако искаш да направиш хиляда форми в тая работа, трябва да ги правиш такива, че те сами да се самоиздържат иначе ти няма откъде да вземеш пари. Другият момент, който е много важен, ако в едно читалище общината има разбиране и му дава пари, то в друго такова - по политически, по други и по всякакви причини - ние сме хора и се срещаме с живия живот и понякога за това, че не си гласувал за този кмет може четири години да не получиш нито лев...Значи това читалище е обречено четири години от симпатиите на кмета. Ако той реши да му дава от собствени приходи пари - ще му дава, ако рече да не му дава - то само с държавната субсидия и с таксите, които вече дотегнаха и на родителите всъщност то

не може да продължи своето съществуване. В крайна сметка трябва да се направи делегиран бюджет на читалището на бройка работа. Значи всички читалища могат много лесно да се изследват каква работа вършат. Всички са ясни като бял ден. Те не са толкова много в страната. Във всички читалища се знае колко хора работят, колко са самодейците, какви форми развиват. Не може така да се разпределя една държавна субсидия просто на някаква глава „черна овца“. Примерно, толкова много читалище има регистрирани в София, защото там има хора. Значи там винаги могат да се съберат 150 човека или 300 човека да се регистрира едно читалище ...голяма част от държавната субсидия остава в София, всъщност най-слабите читалища са в София. Значи в София няма читалища, защото има силни културни институции. Читалищата са „гола вода“. В което и читалище да се е улучил мой близък да си дава там детето, примерно, за нещо - за балет - 80 лева такса, за еди какво си - 100 лева такса. Те са в едни печеливши машини превърнати. И в същото време получават голяма част от държавната субсидия. Изследвано, знам положително, че голяма част от парите на държавата отиват в софийските читалища. И до чичо от село те въобще не достигат. Защото ние имаме 12 регистрирани читалища, но като държавна субсидия получаваме за 6. Останалите разпределяме от собствени приходи на общината. А ако общината няма собствени приходи и зацikli, какво става?! В тия села няма да има празници?! Ами, всяко село си има поне един традиционен празник, който трябва да се финансира.

Добре, разбрах, значи трябва да се издадат и въведат някакви нормативни актове, от които да е ясно как точно се финансират...

Първото нещо не трябва читалищата да се регистрират по Закона за юридическите лица с нестопанска цел. Значи те не трябва да се закачват за този закон. За читалищата трябва да се измисли съвсем различно законодателство от настоящото.

Всъщност...

Второ. Делегираните бюджети за читалищата не трябва да се разпределят по този начин - на бройка работещ, те трябва да са на бройка участник в читалищната дейност.

Само да ви спра за секунда...Понеже нашата цел не е да внасяме промени в закона, а да се опитаме Закона, който вече го има да го направим по-работещ и по-ефективен за всички страни, тоест, ние не търсим сега промени, а търсим кои са тези области, по които имате нужда от повече информация, казуси, които не са ясни, някъде, където има неразбиране на закона или трудност при прилагането. ...Търсим такъв тип проблеми, за да може да се издаде един Наръчник, който да е полезен за всички страни - от една страна, за читалищните дейци и за библиотекарите, от друга страна за Общинските съвети...

Откакто излезе новия закон - искам тука да ви споделя - не знам тук колегите дали ще го кажат същото, когато провеждаме отчетно-изборна кампания все едно, че някаква национална партия прилага документи за регистрация в Съда. То е писане, то е писане, то е писане цяла седмица. То са подписи, то са заверки, то са свидетелства за съдимост, то са ...Политическа партия не прилага Свидетелство за съдимост. Политическа партия, когато се регистрира не прилага. Значи може човек и 50 години да е бил затворник и да регистрира политическа партия. Едно читалище, едно Настоятелство - всички ходят за Свидетелство за съдимост. Всички дават подпис за еди какво си.

Не ви ли притеснява това, че има проблеми при регистрацията, тоест, трябва да е по-ясно...

Има много утежнена процедура. При една регистрация...

Прекалено много са документите наистина. Та, бяха толкова декларации. И ни връщаха, връщаха.

Три пъти ни връщат в Съда за някакви измислени неща

Или за буквичките...

Тя отиде на семинар, оказа се, че трябва още един поменик от документи. Значи ние писахме, та, от КАТ документи цял месец блокирахме от работа да приключваме да правим документи за регистрация. И всъщност направихме събрание февруари и бяхме регистрирани на края на май или началото на юни. Това е просто парадокс, това е смешно.

Добре, полезно ли ще ви бъде, ако се напишат всичките стъпки и срокове за тези документи?

Ние всичките стъпки ги знаем.

Ние ги минахме вече.

Едно пише в закона, друго излиза в Съда, зависи кой съдия гледа делото.

Да, зависи от съдията.

... коментират как съдиите едни и същи документи и ги разглеждат по различен начин и дали връщат документите и кога ги приемат - това е решение, което всеки един от съдиите взема по свое усмотрение.

Тоест, не е ясно, всеки може да си определя за всяко различно читалище какви документи ще изисква...

Тя с различни документи се регистрира...

Аз с различни документи се регистрирах.

Абсолютно всички по един и същи начин подадохме документи, декларацията, всичко, което се изискваше в пакета от документи ...Аз лично съм запозната - едни и същи са. На всички върнаха различни въпроси за допълване. Абсолютно на всички читалища.

Да.

Обсъждат, че са подали едни и същи документи, а на всички читалища различни неща са поискани от Съда да се дооправят и да се внесат отново за регистрация.

Това е много важно. Това е нещо, което Законът не е уредил към момента.

Абсолютно.

Такси. Относно таксите за внасяне. Едно читалище внася 50 лева такса, друго читалище внася документите без пари, на трето читалище искат пари - тука не знам колегите ще кажат за какво са искани пари ...

За уникалност на името.

Тоест стана една какофония.

То е безсмислено това. След шест месеца му изтича регистрацията 19.08 мин. не се чува коментират таксите и неразбориите с документите.

Ето нова регистрация с ново име.

Лично отиваме и подаваме документите.

И накрая искат такса.

И на всеки три години, ако се сменя примерно управлението и отива нов председател...

Е, то тогава става...мъка, мъка, мъка...

А при едно отчетно-изборно събрание наистина има промяна...

Ние бяхме при тая трудност при положение, че аз трети мандат съм същия председател, значи съдията вижда, че аз трети път подавам документи, той го вижда това в компютъра, че аз не съм нов човек и не съм от вчера.

19.48 мин. не се чува добре - коментират процедурата.

Да се облекчи процедурата.

Процедурата е усложнена

Не може ...сега трябва лично да отида да връча поканата срещу подпис. Това го няма нито в едно...

...съвременно общество.

Абсолютно

Значи поканата е поставена на входа на читалището, обявена е във вестника, обявена е по медиите ...трябва да отида да му връча лично поканата и той да ми се подпише и да запише датата. Защо?! Това е излишно. Толкова нередности има. А пък едно регистрирана - това е ходене по мъките - по шест пъти в София. Ние нямаме тая възможност - финансовата, за да отидем. Ами хората в селата са един секретар и един библиотекар. Те са за всичко там. Те са за празника на селото, те са за всичко. Това им е просто повече - да го отразят и да го направят. То е един пакет огромен - тези документи. Ние тука в нашето читалище в Ботевград се занимавахме десет човека. Десет човека. Един носи декларация, че на общодостъпни места сме сложили поканата и в определените срокове, един търчи за Свидетелство за съдимост, на друг му върнали Свидетелството. Оттам в селата почват „Ние имаме проблем“... Почваме да търчим със селата да правим. Ако не сме ние. Ако не са отдел „Култура“ и ние центровете да помагаме по някакъв начин ...Това е абсолютно излишно.

Добре, да ви попитам за някаква конкретна информация дали имате нужда и как бихте желали да ви се поднесе?

Ние толкова сме чели и сме запознати със закона, че искаме нов Закон.

Промяна в Закона.

Абсолютно.

... почват да коментират дали е по-добре да има нов закон, по който пак ще трябва да се пререгистрират или да остане стария.

Начинът, по който се регистрират читалищата не ни харесва. И библиотеките включително. Това че Общинският съвет трябва да приема развитието на читалището март месец всяка година. В един Общински съвет знаем, че са представители на всякакви политически партии и всеки вика „В това село съм спечелил, в това - не съм. Тука защо се дава толкова, тука защо нищо не се дава?“ и изобщо всеки си гледа в някаква друга плоскост и гледа на читалището едва ли не като на политическа организация. Може ли да се разглежда една държавна дейност, вкарана в държавни дейности, на едно такова публично политическо място?! Значи трябва да има ясни критерии, по които да се оценява работата на читалището и ясни критерии, по които да се дават пари. Та, на глава от населението ли ще бъде, примерно 20 стотинки на жител, та,... Всеки има право на култура. Какво значи едно малко село, което има 98 жители, то няма право на читалище.

..да отнемем...

Има си сграда направена, има си хора активни, има си там библиотечка и то не може да си регистрира читалището, защото не може да си събере 100 подписа на дейни хора. А в същото време там тия хора живеят някакъв живот. Двайсет човека да са - до тях трябва да достига нещо. Трябва да влязат вътре да прочетат книга, трябва да се отиде с концерт, трябва да могат да си пеят в клуба вътре, в Клуб да си влязат... Не може така всичко да бъде поставено така под някакъв измислен норматив.

Обективен критерии...

Абсолютно обективен критерии за финансиране, за разкриване на читалища, за оценка на тяхната работа, за разпределяне на парите...

Има ли засега някаква практика да се наблюдава дейността и да се оценява дейността на читалищата?

Няма такава.

Не.

И Закона ни изхвърля. Няма такава.

Няма такава практика.

Значи те колкото повече се впускаш в частни дейности, толкова си едва ли не по-добър... И сега са на „гребена на вълната“ тия читалища, които шият цървули, правят гайтани, правят някакви такива чехчета...

Търговски дружества...

Правят клубчета, пуши се вътре и се пие, въпреки че Законът не позволява. Направили са си там едни ресторанчета, клубчета, оттам си изкарват пари и просто за бизнес ли да мислят или за художествена дейност?!

Добре, а по какъв начин общината може ефективно да наблюдава дейността на читалищата, да ги оценяват, така че да е полезно и за ...

Значи общината има Отдел „Култура”. Отдел „Култура” е държавно лице. Това лице може да управлява читалищата, то въобще не може да ги контролира сега в тая ситуация. Те са самоуправляващи се единици, на които им пристига от Господа някаква трошичка и от общината... на госпожа Божкова могат да й кажат „Ти си гледай работата. Ние си имаме Закон за народните читалища, ние сме самостоятелна юридическа единица, която е регистрирана по еди кой си закон, имаме си Настоятелство и ти не можеш да ни кажеш копче”.

Добре, вие казахте, че работите и на двете места, според вас, може ли да се създаде някаква система за оценка например, с някакви с някакви подзаконови актове?

Ама, тя оценката е ясна просто за цялата община. В това читалище е пълно с работещи колективи Сценариите, които се правят за съответните празници - било национални, официални или местни празници - те в повечето случаи се изпълват със съдържание изцяло от местните кадри, от местното читалище. Ние имаме всякакви колективи и читалищните колективи с тях си боравим, правим си програми и то на такова високо ниво, че когато идват и правителствени глави казват, че това не е възможно да е направено от непрофесионалисти. Така че и за слепите е ясно, че дейността я има и оценката е висока. Това са непрофесионалисти на професионално ниво. Всичко, което се прави в читалището е пипнато, изпипано е така, че обликът е професионален. Не ви убеждавам, просто...

Не, не е така. Това е читалище доста по-различно и то благодарение, че кметът е много отворен към културата и се превеждат ...Ами, постоянно, всяка година със собствени средства на община се дофинансира читалището.

И тази година се дофинансира.

Просто, ако се разчита на това, на което разчитат другите читалища, невъзможно е да е този „Златен век” на Ботевградската култура, ако не са дофинансиранията от кмета, от общината. Невъзможно е.

Ето колегата от Правец може да ви кажат, че там положението е малко по... там няма това дофинансиране, където го има тука. Тези 6400 тази година кметът за всяка една бройка ги допълни. От 5700 до 6400 той ги допълни. Включително и за селата.

Тоест, това е по желание на кмета дали ще даде пари.

... обсъждат, че кметът по негова преценка дава или не дава пари за читалището.

В това отношение ни е брилянтен кметът. Няма такова нещо.

Просто няма такова нещо.

В Етрополе няма...

Говорим след години какво става, ако другият кмет не е отворен, както беше ...

Няма читалище, което да не е излизало на международен фестивал, особено, айде, последната година да кажем - 2010. Всяко читалище, което си има колектив подготвен и с покана съответно за международен фестивал, за световен фестивал е излизало на международно участие. Това кой може да си го позволи? Като говорим за толкова много колективи, за толкова много самодейци...600? Колко самодейци казахте?

Вчера бяхме на фокус група в Перник и те ни обясниха, че общината е направила техни критерии, нали с някаква точкова система...

Да, знам ги критериите на Перник. Това е като нов механизъм. Абсолютно запозната съм с критериите на Перник.

Вие казахте, например, ще развиваме танци или например театрална дейност, защото те са се справили много добре тази година ...

започва дискусия за критериите.

Но тава са си критериите за всяка община на местна почва.

Ама ние какво разпределяме - по 12-13 хиляди.

Ние само имаме мажоретки, които ще излязат и издухват ...Наистина. Както танцовите състави. Те играят на професионално ниво. Правят програми, издържани програми, както каза и госпожа Божкова за гости отвънка и никой не вярва, че това са любители.

Те се справят.

Просто в Националната телевизия и Националното радио, и bTv...Толкова много участия имаме.

... и Госпожа Кирова се караше и другите се сърдят, че не могат да се изявят.

Да, имаме и колективи, които си вървят ежедневно в музикални канали.

(Не се чува) защото в момента кметът дава тези пари.

Ние това искаме да разберем, понеже вие казахте, че има читалища, които си правят клубове, в които се пие и се пуши и така нататък, а не съществува ефективна система за оценка и наблюдение, за да може наистина там, където си заслужава, да е ясно как се финансира, кога се финансира и защо се финансира, тоест да се направи...

То цялото финансиране е грешно. То няма делегиран бюджет в сферата на читалищата.

Абсолютно, да.

То няма делегиран бюджет. Значи има недофинансиране.

...

Ами, общината кой може да я задължи да дава пари?

Не само да дава пари, просто да наблюдава и оценява.

И като оценява какво?!

Нали това ви казва. Как да се оцени?!

Общественият живот е с творческите колективи.

(не се чува)

Това е оценка на общината след като ние подадем на Общинския съвет и кмета казва ето аз ви давам толкова пари, за да отидете в чужбина, значи общината има наблюдение. Ние контактуваме с госпожа Божкова и то не по начина, по който би трябвало да кажем, тя като ръководител, да ни звъни какво правим, да упражнява контрол. Ние ходим за помощ.

Ние ходим за помощ при нея да ни помогне. Както и при госпожа Кирова, при всички и при Петя, ние ходим за помощ. Ние сме изградили такъв начин на общуване - те взаимно да ни подкрепят, защото, ако не е тяхната подкрепа, ние по селата сме загинали. Ние с двете мизерни заплати трябва да изчистим, трябва да измием и ако те не ни дадат нещичко и не ни помогнат за каквото и да е - за някакви програми по такива грандиозни по празници, нали, нещо ние загиваме. Това е лошото на Закона, защото ти трябва да работиш, ама без пари не се работи.

Значи се разчита на добрата воля на...

Ние разчитаме на добрата воля на общината, на...

На оценката... Не само на общината, това е на цялото общество. Обществената дейност се осъществява с читалищните състави. Има някакъв порядък. Ето, за Трифон Зарезан едната година във Врачеш ще изнесе Врачешкото читалище, следващата година в Скравена, следващата в Литаково. Това са работещите читалища. Празникът на града ще го поеме градското читалище, като пак се включват други читалищни колективи. Тука всичко се включва пред очите на цялата община, на хората в цялата община, на населението. Освен на общината, като ръководство и кмета там и Общинският съвет, които разпределят парите, то просто с една обществена оценка се получава. То се вижда кое е хубаво и кое не и нещата отпадат от само себе си. Ситото пресява. Добрите неща остават на повърхността. Всеки се стреми да остане отгоре на ситото. Така че тези критерии за къде да ги правим?

Едно читалище прави програма и после прави отчет на изпълнението на програмата си ...не трябва ли да е ясно кои дейности продължават... Тоест, мисълта ми е знаете ли какви са механизмите първо как се създават тези програми, как се оценяват, как се подават отчети и така нататък? Това не е разписано от Закона и може би трябва и може би трябва да се създаде някаква допълнителна рамка, която да указва такива са сроковете, в които трябва да се

предава вашия отчет, такъв трябва да е той, после така се оценява от общината...Трябва ли да има такова нещо?

Този отчет, който го искат от 10 ноември -11 ноември, ако не се лъжа, всяко едно читалище да го отчита всяка година...

Това е предложение...

В първите, първият прочит панира всички читалища, защото никой не знае какъв е формата на писане на този отчет. Всички писаха едни свободни текстове Никъде не е упоменато как точно да го формулираме този отчет.

А сега ясно ли е?

Не. Не е ясно.

Не е ясно.

Всеки си го прави както си ...моето е така, примерно.

Обсъждат как точно всеки си пише отчетите, както намери за добре.

Така съм решила и така съм направила. Но как вече е правилното...

И ние постоянно се списваме. Правец ми звънят, Етрополе ми звънят ... Аз им казвам...

А сега като започнат те да отчитат вече до края на март трябва да си внесат отчета пред Общинския съвет...

Няма никъде някакъв формат, някакъв модел...

На базата на това трябва да бъде...

Ние всеки месец си даваме отчета, за да си получим субсидията.

Хубаво, но ...

Субсидията срещу дейност...

Вие не можете ли да си създадете такъв формат, в който вие да си вписвате вашите отчети? Тоест, ако някой ви разработи схема или...

Да, но това предложение се прави от читалището. Примерно, читалището иска да ходи на турне някъде, а като няма финансиране как да се включи в тази Програма? И то после като отчита това читалище не е свършило това нещо, защото не е отишло. Не са му дадени пари, примерно.

Как пристигат постоянно покани, примерно, за участия във фестивали международни и театрални, но като няма пари тези състави, които функционират в читалищата, не могат да участват, примерно... Така, че те през годината работят, изявяват се на местно ниво, примерно, както казаха обаче на национално не могат да отидат или на международно поради причината, че, примерно, бюджетът, който е отпуснат или парите, които има в читалищата, не могат да финансират едно такова участие. На

всички състави, не на един. Защото, примерно, един състав, айде, ще съберат пари от общината...танцовият състав, примерно, ще замине за чужбина на международен фестивал, ще спечели награда. Но, примерно, театрален състав или естраден състав, ето сега във (не се чува)... има изисквания, които са въведени за всяко едно участие в един фестивал - квартирни, храна, такса, която трябва да плати този състав, за да участва ... Значи тези пари, като ги няма в читалището, този състав де факто, колкото и да е добър, не може да отиде.

Остава си в читалището.

Този състав, колкото и да е добър си остава в читалището. Или в общината за участие.

Добре, ако се направи някаква схема, в която да има планирано, изпълнено и причини защо едно е изпълнено, а друго не е и после се направи оценка на тази база полезно ли би било за самите читалища?

Би било полезно, но това ще бъде информация, примерно, за финансирането в общината.

Да, за да може общината да изготви оценка, съответно...

Да, ама общината тя си наблюдава и тя си ...

Тя по закон не е длъжна...

Иначе по норматива така, както идва писмото от министерството с норматив за едно лице работещо от едни колко си ..Но между другото има там един казус, че могат и да се преразпределят в случай, че едни какво си. Ама, ти няма какво да преразпределяш. Те получават две бройки по 5700 - трябва да получат 12 и нещо, ние им даваме по 15 - 16.

От минималните заплати, ако не ни...

Вие така ли ги разпределяте?

Какво да разпределяме. Вижте сега. Представете си, че кацате (не се чува). Разгърнатата площ на (не се чува) е по-голяма от разгърнатата площ на читалището в Ботевград. Едно огромно читалище, което съвместява комсомолски клуб, библиотека, страхотна площ, изложбени зали...Това читалище трябва да получи 15 или 16 хиляди лева на година. Ще работят в него две лица. Това читалище трябва да се почиства, трябва да се отоплява, трябва да издържа 120 самодейци, защото ги има де факто и де юре. Кажете ми как ще оцелее това читалище с тези пари?! То за един месец ги приключва тези пари. То няма... Значи, държавната субсидия стига за един месец, но то си има, примерно, един спонсор в лицето на Цветан Луканов, който е развил там бизнес, има там едни хора, които са взели там едни помещения под наем, които дават някакви пари и на добрата воля на родителите, които внасят по 5 лева такса, за да си учат децата.

Добре, аз разбирам, че големият проблем е, че няма пари, въпросът е, че ние сега сме фокусирани върху това как да направим ...

Взаимодействието между...

Не, просто дайте ни начин за по-добро финансиране, няма защо да ни обучавате по Закона, ние можем да си го прочетем.

То по-скоро ние ги обучаваме.

Правиш каквото правиш една година и Законът ти е ясен. Второто вече се прави и всичко ти е ясно.

Е, как няма да ти е ясно...

Нали разбирате, че е нелогично в читалищата общината да допълва субсидията от собствени средства, ако няма резултати. На едно неработещо читалище защо трябва да даде общината...?! Вие, ако сте кмет ще дадете ли? Няма как.

Въпросът е, че целта е да се облекчи и да се направи ...Вие казахте, че не знаете как да си попълните и да си направите отчетите и сте се допитвали един до друг?

Ама, то не е толкова важно в момента.

Ама, кому е нужно това?!

Естествено, защото тия отчети потъват в една папка и те не обслужват никого.

Макар че в Закона пише, че трябва да има договор между общината и...

Да, да...

Ами, ние подписваме формално такива договори.

Подписвате ги. Е?!

Всеки месец носим на госпожа Божкова отчет формален...

Формален...

Ама, можем и 3-4 месеца да не ѝ го занесем. Можем да ѝ го занесем, но можем и да не ѝ го занесем.

Започват дискусия за отчетите.

Ама, нали има координатор вече. Ето, аз от нея се информирам какво трябва да се направи.

Според мен, тая Програма трябва да бъде преди приемане на бюджета, за да може да това да се включи в бюджета - иначе няма логика.

Правят месечни отчети за дейността.

При вас ми е ясно как е. (не се чува тече дискусия без определен фокус).

Аз съм била в такива периоди и знам колко е трудно. То не е само при нас, защото нещата вървят добре благодарение на контактите, които имаме.

Добре, дайте ми някакви препоръки за това как да се подобри взаимодействието между общинската администрация и самите читалища? Тоест, да не се разчита на това кметът на кого е приятел, а да има някакви реални измерения...

Това само Законът може да го уточни.

Само Законът може да го уреди.

Това е голямата несправедливост на Закона, защото той поставя читалищата в неравностойно положение.

Добре, какви са вашите очаквания за работа в бъдеще? Например, всеки месец да има срещи задължителни или да има някакви оценки?

Трябва да има една среща не само на общинско, но на национално ниво. За да се види, че тези са съществуващите и работят. Не може ...те в момента никой не ги търси, никой не пита за тях. Никой не се интересува. На самооцеляване.

Или да се направи някакъв основен преглед на читалищата - работещите от национален мащаб от Министерство на културата...

Национална среща...

...Да се направи нова схема и да се преработи Закона. Наистина делегираните бюджети, които...Схемата за делегираните бюджети, което е приложено в училищата е много точно, много точна схема и в читалищата много добре би ни послужила, защото колко колектива имаш, колко самодейци имаш, колко художествени ръководители какви зали, какви консумативи, какви - като осветление, отопление, какви потребности - всичко това се калкулира и се финансира. Защо трябва една празна сграда с две деца, които могат да застанат да изпеят две песни и това да е работещо читалище да получава субсидия близка до тази, която, примерно, има в читалище с няколко колектива работещи и ежедневни репетиции и така нататък. Просто не е реално. Разпределението въобще не е реално.

Общинското читалище в град Враца няма толкова дейности колкото в Ботевградското и не може да бъде модел за подражание

Това не го знае никой...

... Обаче читалището във Враца получава половин милион държавна субсидия, а читалището в Ботевград получава 197 хиляди. И като дейност, и като самодейност...

Добре, каква е вашата визия какво трябва да представлява народното читалище? Някаква държавна структура ли трябва да бъде?..

Държавна структура.

Държавна структура и според дейността.

Регламентирана държавна структура. Това читалището да е някаква самоделна работа, да събира членски внос от 150 човека...

Хем е НПО, хем общината ...

Да разчита на добрата воля на кметовете е просто с потъваща, затихваща функция.

Вадещ: Вчера чухме абсолютно обратното мнение в Перник. Те казаха, че напротив, читалищата трябва да се възприемат точно като неправителствена организация и вече да се разчита на мениджърските умения на хората, които ръководят тези читалища да издействат пари. Че не трябва да се чака само държавната помощ и че да, ако някой не може да издейства пари, то това вече е управленски дефицит...

Вижте, Перник могат да ги издействат, защото..., защото знам за какво говорите и кой го е казал това, но не всяко читалище може така да разполага с тези пари.

И има откъде.

Откъде, като нямаме право да извършваме друга дейност

ДИСКУСИЯ ЗА ФИНАНСИРАНЕТО ЧРЕЗ ДЕЙНОСТИ

Примерно в един Видин, където няма икономии и в една Враца ...

Ще ходя да се помоля на този за финансиране... спонсор да ми стане...

Почваме да шием цървули.

Ти ставаш просяк.

Клубчета...

Ами, в едно село, откъде да намерим...

Като тръгнеш за турне и той ще ти каже да вземеш цялата му рода...

На село кой да искам да ми стане спонсор? Да кажем той тази година ще намери някакви парички, ще ми ги отдели за ...и след пет години... На село кой да ми стане спонсор?! Какви фирми имаме или предприятия, които могат да ни финансират с някакви суми и евентуално, ако той отдели нещо във връзка с някакъв празник, мероприятие или нещо друго - това означава, че за тази година просто повече не можем да го потърсим. Евентуално, догодина, живот и здраве, този или друг. А той е само той, няма пет-шест. Ако има пет-шест няма лошо - този път при тоя, другият път при другия. Обаче няма. На село са дребни производители, а пък и кризата като...

(не се чува)

Макара че Перник е голям град, тук е по-малък град с много дейности. Благодарение в момента на управлението. Ние не можем да го променим това управление, колкото и да си говорим. Трябва да се промени Закона. Колкото и да си говорим с вас. Ако вие нещо може да отнесете към някои или нещо...

Да, ами аз дойдох с тази идея, че ние ще говорим по несъвършенствата на Закона.

Да, ние по-скоро... Да, ние много се фокусирахме върху несъвършенствата на Закона то е ясно, че всеки закон не е идеален...

Значи този Закон го претупа Тройната коалиция на края на юни, след това го публикува след три месеца, след това не излезе никакъв подзаконов нормативен акт за прилагането му...

А се очакваше...

...И той остана ей така висящ и 98% от нещата не се изпълняват така, както са заложени.

(Не се чува) нормативни актове ...за да може да се изчисти от области, които ви създават трудности. Целта е точно сега да се създадат подзаконовите актове. Ние нямаме властта да внасяме такива промени в Закона и целта на този разговор е просто да видим къде вие имате проблеми и как може да ви се помогне ...

Освен това някъде четох, че се готвят нови промени в Закона.

И аз четох нещо такова.

И доколкото имам...Дали общините не трябва да дават някакви предложения...

Ако го подготвят хора, които хал хабер си нямат от читалища ми е ясно ...

И тези промени, според мен, отиват точно в тази насока държавата абсолютно окончателно да абдикира от читалищата. Според мен, тези нови промени са точно в тази насока ще бъдат.

Те по селата се превърнаха в клубове, в смисъл...Те отиват повечето хора в Клубовете на пенсионира.

Правят цехчета.

Ами, има го и този момент.

Някое дете по 4 лева да се снима с питона.

Ами аз например искам 46.04 мин. не се чува ...вместо да си пусна парното в библиотеката да изгоря 50 лева газ отивам в Пенсионерския клуб, където е топло.

Ами, точно това говорим. Защото за социални дейности ...

-... Можем да изкараме.

Ето аз ви казвам един пример - онзи ден 600 деца се снимаха с един питон за по 4 лева. Аз ще наема един питон 50 кила, ще дам 1000 лева на собственика на питона и ще изкарам 3 за един ден, гарантирам ви.

За два часа.

Ама, кажете такава ли култура трябва да правят читалищата?! И не само с питона! Вдругиден ще викна една маймунка, в по- вдругиден ще намеря крокодил.

Една мечка. Една мечка.

След това ще докарам какво ли не - циркови артисти, които така - ще развиват разни други фокуси у децата, но нищо няма да се получи на практика.

Какво стана с изкуствата? Нали това е училище по изкуства?

...норматив, дали ще е 20 стотинки на жител, дали ще е 30 стотинки, дали ще е един лев на бройка участващ в културната дейност и да се разбере, че читалищата са една бедна институция, те работят с обикновения човек. Тука богатият ботевградчанин отива в София гледа си в НДК най-добрите спектакли, отива си на концерт на Мадона и така нататък. Отива във Враца, когато е на стадиона Слави Трифонов, имат си хора пари и си отиват навсякъде даже и в чужбина да си правят какво ли не. Ние работим с бедния електорат, който няма тези пари. Ние пускаме билета по 1 лев, за да платим за тока и за парното, за да дадем по един сандвич на самодееца. За каква инициативност ми говорите. Ама, вие знаете ли колко инициативи провеждаме, за да оцеляваме, за да покажем на кмета, че работим, за да ни даде и той пари. Знаете ли, че се скъсваме от работа и че си покъсваме самодейците от участия.

Нашата цел е не е да ви кажем, че вие правите нещата грешно, а понеже вчера изразиха съвсем различно на вашето мнение затова ви питаме каква е вашата визия ...

А иначе е много хубаво да си живея като лидер на някаква неправителствена организация, да почна да правя ето такива пари и ще ги направя, ще мога да ги направя. Гарантирам. Но дали това трябва да бъде?! Или трябва да докарам една цигулка да им посвири на децата или тия деца да ги заведе на някакъв смислен концерт? За класическа музика няма да говорим вече тия програми тотално се провалиха. Ние трябва да оценим на този етап какво развиват читалищата, докъде са стигнали, какво им трябва, за да постигнат онова ниво, което са имали. За да могат наистина да са полезни - за работа, за културна дейност, а не как ще изкарат по 30 стотинки от шиене на цървули и ей такива елементарни, леки неща. Читалищата трябва да си вършат една спокойна народополезна работа. А спокойна работа има само, когато има добро, делегирано финансиране. Както има в просветата. Директорите на училищата сега са спокойни. Те си получават бюджета и си знаят, че си имат за ремонт, за „зелено училище“, за спорт, за плувен басейн, за всичко. А в културата няма такова спокойствие, защото няма пари.

А това са де факто училища по изкуства.

Да.

Училища по изкуствата.

Пари има. На практика пари има. В национален мащаб тези милиони, които не се разпределят справедливо ...Пари има, но не се разпределят така, както трябва. И да се измисли една схема да се делегират бюджетите правилно и да се поставят читалищата на една плоскост, която е равнопоставена с училищата. Защото един преподавател, който преподава танци в едно училище, ще получава 600 лева, а като дойде в читалището трябва да получава 300. Ами, според вас, къде ще отиде да преподава танци? А къде децата трябва да учат танци? В училището или в читалището? Питам. Танцът част от учебния процес ли е или е част от свободното време? Музиката - също - какво е? Част от учебния процес или част от свободното време?

Театралните изкуства...

България имаше най-добрите хорове, защото имаше хорове в читалищата. Най-добрите големи и детски хорове имаше България. Не само хорове, но и много други неща. Имаше най-добрите самодейни театри и така нататък.

И възпитанието на децата идва друго от читалището. Не от улицата.

Децата в читалищата имат друго поведение. В училището се боричкат, скачат, даже псуват. В коридорите на читалището е пълна тишина. Те се движат с култура. По друг начин общуват. Знаете ли, елате следобед и вижте колко деца ще влязат в читалището и влезте в залите да видите за какво става въпрос и какво поведение имат децата. Всяко едно дете, което е преминало и го срещна днес и знам, че е било в детския хор и аз го срещам в Окръжна прокуратура, заместник-прокурор - то си му личи, че е преминало през една школа. То е пяло тука 8 години.

В момента не обсъждаме важността на читалището, това е ясно. Разговорът не е за това дали те трябва да съществуват или не. Благодаря ви много за този разговор.

А може ли нещо друго само да кажа. Досега говорихме само за Закона за читалищата - да го свържем със Закона за библиотеките. Понеже аз работя в читалищна библиотека - то всъщност какво ли да коментираме там, като то има четири реда точно за читалищните библиотеки. Те са на бюджет към читалището и пак опираме до същия проблем. И приключихме със Закона за библиотеките. Опряхме пак в бюджета на читалищата. Те просто двата закона много добре са вързани. Значи Законът за библиотеките, според мен, е Закон за народната библиотека и за регионалните библиотеки, за големите библиотеки. Общинските и вече читалищните там...два реда пише. „Читалищната библиотека е на бюджет към читалището”. И отдолу пише „Ако общината иска финансира и библиотеката”, както, ако иска финансира и читалището.

То пише „Ако иска”.

Тя не може да не иска.

(Спор, не се чува)

И да иска, и да не иска с нея пари това не им стига за заплатите само. Просто, ако кметът не плати тока и парното на читалището то не може да съществува.

В салона като няма отопление как ще влязат гражданите да гледат един спектакъл, дали на самодееен състав или на някой, който са поискали да дойде. Ами, не може. Значи, наема, който е решило читалището да бъде 300 лева или 350 за мероприятие - горивото и нафтата и газта, ако се изразходват за отопление за този салон те са 10 пъти повече. Какво правим? Давам ви за пример. Изразходването е 260 литра на час при нас. Как да поканя един театър да гостува като аз трябва да дам 1000-1500 лева за нафта за отопление, а пък ще взема 350. Откъде?

Вие пак сте добре.

В библиотеката...Как да му запиша книгата в картоната като тя ръката ми е замръзнала.

Обсъждат разходите и вариантите за оцеляване като например печка на дърва.

Трябва да се мине да се види какво правим ние в читалищата.

Да направим една подписка читалищата.

Това създаване на читалища наляво и надясно ...Значи аз контактувам с един колега от едно село Хасковско. Селото да не кажа, че е 400 души, ама айде - да са 600 и миналата година са регистрирали второ читалище.

Две читалища?

Да, две читалища. Да, защото кметът няма отношение към това старото читалище и си регистрира второ читалище.

И сигурно и в Перник има нещо, което някой...

Господин Владов от Перник е направил тази точкова система, аз я знам, но тя е подобна на механизма на читалищата, който го има по принцип.

Но той няма тежест никаква.

Но всъщност събира се тази група от читалищата - ако поканят регионалния координатор го поканят, и оттам насетне кметът казва това читалище работи „Да, я да погледна ти какво си направил”. „На това ще му дадем толкова, на това ще му дадем толкова, на това ще му вземем.” Както каза госпожа Кирова, защото ние нямаме 100% успеваемост на избори. И край. И читалището какво прави.

А не би ли трябвало ако някои читалища се справят по-добре...

Така се разпределя субсидия на базата на дейността по принцип. По механизъм, но това вече как ще се разпредели си зависи лично от Комисията. Поне в нашата община е добре.

Благодаря ви.